

अध्याय एक

शोध परिचय

पृष्ठभूमि

भाषा संस्कृतिको भाष् धातुबाट निर्मित शब्द हो यसको शाब्दिक अर्थ ओकल्नु वा भन्नु हो । भाषा मानवीय विचार भावनाहरूलाई प्रकट गर्ने माध्यम हो । भाषाका कथ्य र लेख्य दुई रूप हुन्छन् । लेख्य रूप लिप्यात्मक हुन्छ भने कथ्य रूप मौखिक प्रकृतिको हुन्छ । यसलाई इच्छित भाव लक्षित तहसम्म पुऱ्याउने साधन मानिन्छ (भूसाल २०७५ : १) । भाषा र मानिस एकअर्कामा अन्तर्निर्भर रहेको हुन्छ । मानिस विना भाषा जीवित रहन सक्दैन र भाषा विना मानिसले आफ्ना दैनिक कार्यहरू सम्पादन गर्न सक्दैन ।

नेपाल एक बहुभाषिक र बहुसांस्कृतिक मुलुक हो । यहाँ बसोबास गर्ने प्रत्येक जातजातिको आ-आफ्नै भाषा र आफ्नै प्रकृतिको रहनसहन र भेषभूषा रहेको छ । नेपालमा १२३ वटा भाषा र १२५ वटा जातजाति रहेका छन् । विश्वमा बोलिने दशभाषा परिवार मध्ये ५ वटा भाषा परिवारका भाषा नेपालमा बोलिन्छन् । जसमध्ये भारोपेली भाषा परिवारको भाषा बोल्नेको सङ्ख्या बढी रहेको छ । नेपालमा बसोबास गर्ने १२५ जातजाति मध्ये थारू जाति पनि एक हो । थारू जातिले बोलिने भाषालाई थारू भाषा भनिन्छ । नेपालको पूर्व भाषा देखि पश्चिम कञ्चन पुरसम्म तराई क्षेत्रमा बसोबास गर्ने एक प्रमुख आदिवासी जनजातिको रूपमा थारू जातिलाई लिइन्छ । खासगरी भित्री मधेसमा छरिएर बसोबास गर्ने यस जातिको आफ्नै भाषा, संस्कृति, रहनसहन, रीतिरिवाज रहेको छ । २०६८ सालको जनगणना अनुसार नेपालमा थारू जातिको जनसङ्ख्या १७,३७,४७० रहेको छ । थारू भाषाका पनि विभिन्न भेद रहेका छन् । डा. गणेश खरालले पूर्वी, मध्यपश्चिमी तथा पश्चिमी गरी थारूभाषालाई मुख्य ३ भागमा वर्गीकरण गरेका छन् । पूर्वी थारूभाषा, मध्यपश्चिमी

थारूभाषा र पश्चिमी थारू भाषा । त्यसमध्ये चितवन, बारा, पर्सा, रौतहट र नवलपरासी, जिल्लामा मध्यपश्चिमी थारू भाषा बोलिन्छन् । चितवनीयाँ र नवलपुरिया दुई प्रमुख उपभाषिक मध्यपश्चिमी थारूभाषामा रहेका छन् ।

आर्थिक शैक्षिक र रोजगारीका दृष्टिले पछाडी परेका यी जातिका मानिस इमान्दार सोभ्गा र बढी परिश्रमी जातिका रूपमा परिचित छन् । यो जातिका उत्थानका लागि सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरूले विभिन्न कार्यक्रमहरू ल्याए पनि यो सफल रूपमा उद्देश्यपूर्ण हुन सकेको छैन । नेपालमा बोलिने सबै भाषामा शिक्षा असम्भव छ त्यसकारण पठनपाठनको माध्यम नेपाली भाषा रहेको छ । नेपाली भाषा इतर भाषाका विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा दोस्रो भाषाका रूपमा सिक्ने हुँदा उनीहरूमा पहिलो भाषाको प्रभाव पर्दछ । यसकारण थारू भाषी वक्ताहरूले नेपाली भाषा बोल्दा थारूभाषाको प्रभाव परेको पाइन्छ ।

भाषाका चारवटा सिप (सुनाइ, बोलाइ, पढाइ र लेखाइ सिप) हुन्छन् । जसमध्ये सुनाइ र पढाइ आदानात्मक र बोलाइ र लेखाइ प्रदानात्मक सिप हुन् । राम्रोसँग सुन्न, सुने अनुसारको ध्वनि उच्चारण गरेर बोल्न, ध्वन्यात्मक उच्चारण अनुसार पढ्नु र उच्चारण सङ्केत अनुसारका लिपि प्रयोग गरेर लेख्नु भाषा शिक्षण सिकाइको अभिष्ट हो (पौडेल, २०७०:३०) । बोलाइ सिपको महत्त्वपूर्ण पक्षको रूपमा उच्चारणलाई लिन सकिन्छ । उच्चारण बोलाइको प्रारम्भिक र महत्त्वपूर्ण आधार हो ।

खासगरी नेपाली भाषाको स्थानीय भाषिका प्रभावित उच्चारण र बोलीमा सुधार गर्न, इतर नेपाली भाषाको उच्चारण प्रभावबाट मुक्त गराउन, स्तरीय र मानक उच्चारणमा अभ्यस्त गराई अभिव्यक्तिमा परिष्कार ल्याउन उच्चारण शिक्षणको महत्त्व रहेको छ (पौडेल, २०७० : ८३) । अभ्यस्त भइसकेका कारण दोस्रो भाषा सिक्दा त्रुटि देखिनु स्वभाविक नै देखिन्छ । उच्चारणमा अस्पष्टता भयो भने बोलिमा अशुद्धता र अस्पष्टता भई शब्दको

अर्थको अनर्थ लाग्न सक्छ । त्यसकारण विद्यालयमा उच्चारण सिप शिक्षणको आवश्यकता रहेको छ । त्यसैले थारू भाषी विद्यार्थीहरूले पनि नेपाली सिक्दा विभिन्न त्रुटिहरू गर्दछन् । थारूभाषीको उच्चारण क्षमताको अध्ययन कम भएको पाइन्छ । त्यसैले यो अध्ययन नयाँ रहेको छ ।

समस्या कथन

नेपाल बहुजातिय र बहुभाषिक मुलुक हो । यहाँ बस्ने विभिन्न जातजातिको आफ्नै भाषा, संस्कृति र रहनसहन रहेको छ । एउटा भाषामा अभ्यस्त भइसकेको व्यक्तिले अर्को भाषा बोल्दा कतै न कतै त्रुटिहरू स्वाभाविक रूपमा हुने गर्दछ । गलत उच्चारणले बोलिमा अस्पष्टता हुने अभिव्यक्तिगत अशुद्धिका कारणले बोलाइ अप्रभावकारी हुनुका साथै अर्थको अनर्थ पनि लाग्छ । बोलाइ सिप भाषाका अन्य सिप पढाइ र लेखाइ सिपसँग पनि हुने भएकोले यसको प्रत्यक्ष असर त्यसमा पनि पर्न जान्छ । थारूभाषा भएको विद्यार्थीहरू आफ्नै भाषाको उच्चारण कार्यमा अभ्यस्त भइसकेका हुन्छन् । उनीहरूलाई दोस्रो वा अन्य भाषाको उच्चारण व्यवस्था निकै कठिन लाग्ने हुन्छ । अतः यो शोधकार्य नवलपुर जिल्लामा अध्ययनरत थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली उच्चारण क्षमता शीर्षकसँग सम्बन्धित निम्नलिखित समस्यामा केन्द्रित रहेको छ :

- क) थारूभाषी विद्यार्थीहरूको स्तरीय नेपाली उच्चारण क्षमता के कस्तो छ ?
- ख) लैङ्गिकताका आधारमा थारूभाषी विद्यार्थीहरूको स्तरीय नेपाली क्षमता के कस्तो छ ?
- ग) विद्यालय प्रकृतिका आधारमा थारूभाषी विद्यार्थीहरूको स्तरीय नेपाली क्षमता के कस्तो छ ?

अध्ययनको उद्देश्य

अध्ययन अनुसन्धानलाई प्रभावकारी र उपलब्धिमूलक बनाउनका लागि निश्चित उद्देश्यहरूको निर्माण गरी अगाडि बढाएको हुन्छ । प्रस्तुत समस्या समाधानका लागि निम्नलिखित उद्देश्यहरू निर्धारण गरिएका छन् :

- क) थारूभाषी विद्यार्थीहरूको स्तरीय नेपाली उच्चारण क्षमताको अध्ययन गर्नु,
- ख) लैङ्गिकताका आधारमा थारूभाषी विद्यार्थीहरूको स्तरीय नेपाली उच्चारण क्षमताको तुलना गर्नु,
- ग) विद्यालय प्रकृतिका आधारमा थारूभाषी विद्यार्थीहरूको स्तरीय नेपाली क्षमताको तुलना गर्नु ।

अध्ययनको औचित्य

नेपाल एक बहुजातिय र बहुभाषिक मुलुक हो । यहाँ १२५ जातजाति र १२३ वटा भाषा प्रयोगमा आएको छ । १२५ वटा जातजातिलाई एकताको सुत्रमा बाध्ने काम नेपाली भाषाले गरेको छ । नेपाली भाषालाई माध्यम भाषा वा सम्पर्क भाषाको रूपमा लिइन्छ । सरकारी कामकाजको रूपमा प्रयोग गरिदै आएको नेपाली भाषालाई अन्तराष्ट्रिय स्तरमा राष्ट्रिय पहिचानको रूपमा लिइने हुँदा नेपाली भाषाको शुद्ध प्रयोग र विस्तार हुनु जरुरी छ ।

भाषाका चारवटा सिप (सुनाइ, बोलाइ, पढाइ र लेखाइ सिप) हुन्छन् । जसमध्ये सुनाइ र पढाइ आदानात्मक र बोलाइ र लेखाइ प्रदानात्मक सिप हुन् । राम्रोसँग सुन्नु, सुने अनुसारको ध्वनि उच्चारण गरेर बोल्नु, ध्वन्यात्मक उच्चारण अनुसार पढ्नु र उच्चारण सङ्केत अनुसारका लिपि प्रयोग गरेर लेख्नु भाषा शिक्षण सिकाइको अभीष्ट हो (पौडेल, २०७०: ३०) । बोलाइ सिपको महत्त्वपूर्ण पक्षको रूपमा उच्चारणलाई लिन सकिन्छ । उच्चारण बोलाइको प्रारम्भिक र महत्त्वपूर्ण आधार हो । त्यसैले थारूमातृभाषी वक्ताहरू

थारूभाषामै अभ्यस्त भइसकेको हुँदा लक्ष्य भाषा वा दोस्रो भाषाको रुपमा नेपाली भाषा सिक्ने क्रममा उनीहरू उच्चारणगत विभिन्नता देखा पर्दछन् । यसरी उच्चारण त्रुटिहरूको पहिचान गरी शुद्ध र स्तरीय नेपाली भाषा सिक्नका लागि सहयोग पुऱ्याउने भएकोले यो अध्ययन महत्त्वपूर्ण रहेको छ ।

यस अध्ययनको मुख्य उद्देश्य नवलपुर जिल्लाका थारूभाषीले नेपाली भाषा प्रयोग गर्दा उच्चारणमा आउने विभिन्न किसिमका त्रुटिहरूको खोजी गरी त्यसको समाधानका उपाय तथा सुझावहरू दिने रहेको छ । थारूभाषाका पनि थुप्रै भेद तथा उपभेदहरू रहेका छन् । पूर्वीय (मोरङ, सिराहा, सप्तरी) र पश्चिमी (दाङ, कैलाली, कञ्चनपुर) आदि जिल्लाहरूमा थारूभाषा सम्बन्धी लेख, साहित्य तथा शोध केही मात्रामा भएपनि मध्य पश्चिमी क्षेत्र (बाह्य, पर्सा, चितवन, नवलपुर) यी जिल्लाहरूमा थारू भाषा सम्बन्धी लेख, साहित्य तथा शोधहरू भएको पाइँदैन । त्यसैले यस नवलपुर क्षेत्रका थारूभाषी वक्ताको नेपाली भाषा सिकाइका लागि यो अध्ययन उपयोगी र औचित्यपूर्ण रहेको छ ।

अध्ययनको परिसीमा

समयको परिधि, भौगोलिक कारण, आर्थिक अवस्था आदि कारणले प्रस्तुत शोधलाई निम्न सीमाभित्र सीमित गरिएको छ :

- क) प्रस्तुत अध्ययन थारूभाषी विद्यार्थीहरूको स्तरीय नेपाली उच्चारण क्षमता अध्ययनमा सीमित रहेको छ ।
- ख) प्रस्तुत शोधकार्य नवलपुर जिल्लाका वि.सं. २०७५ मा अध्ययनरत कक्षा नौमा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूमा सीमित रहेका छन् ।
- ग) प्रस्तुत शोधकार्य नवलपुर जिल्लाको कावासोती नगरपालिकाका दश वटा विद्यालयमध्ये पाँच वटा सामुदायिक र पाँच वटा संस्थागत विद्यालयका ५० जना छात्र र ५० जना छात्रा गरी जम्मा १०० जना विद्यार्थीहरूको नेपाली उच्चारण गर्ने क्षमताको अध्ययनमा सीमित रहेको छ ।

- घ) प्रस्तुत शोधकार्य थारूभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली भाषाका वर्ण र शब्दको तहमा गर्ने उच्चारणगत त्रुटिको अध्ययनमा मात्र केन्द्रित रहेको छ ।
- ड) प्रस्तुत शोधकार्यमा थारूभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली भाषाका उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको पहिचान, वर्गीकरण र विश्लेषणमा मात्र सीमित रहेको छ ।

अध्ययनको रूपरेखा

शोधकार्यलाई व्यवस्थित, सङ्गठित र शृङ्खलित बनाउनका लागि शोधपत्रको स्पष्ट ढाँचामा प्रस्तुत गर्नका लागि आवश्यकता अनुसार विभिन्न परिच्छेद, वा अध्याय र त्यस अर्न्तगत विभिन्न शीर्षक उपशीर्षकमा विभाजन गरिन्छ । यसरी हेर्दा शोधपत्रका रूपरेखालाई निम्नानुसार प्रस्तुत गर्न सकिन्छ :

अध्याय एक : शोध परिचय

अध्याय दुई : पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्धान्तिक अवधारणा

अध्याय तिन : अध्ययन विधि

अध्याय चार : समग्र विद्यार्थीहरूको शब्द उच्चारण क्षमता

अध्याय पाँच : लैङ्गिकताका आधारमा उच्चारण क्षमता

अध्याय छ : विद्यालय प्रकृतिका आधारमा उच्चारण क्षमता

अध्याय सात : निष्कर्ष र उपादेयता

सन्दर्भ सूची

परिशिष्ट

व्यक्तिवृत्त

अध्याय दुई

पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्धान्तिक अवधारणा

पूर्वकार्यको पुनरावलोकन

विगतका अध्ययनले वर्तमानलाई डोच्याउँछ, भने जस्तै पूर्वकार्यको अध्ययन बिना वर्तमानको कार्यले सफलताको शिखरमा पुग्न नसक्ने हुँदा कुनै पनि शोधकार्य गर्नुपूर्व सम्बन्धित विषयमा के कति अध्ययन अनुसन्धान भएका छन् भनी लेखाजोखा गरिनु उपयुक्त मानिन्छ । पूर्वकार्यको अध्ययनबाट शोधकार्यलाई सैद्धान्तिक पृष्ठभूमिको बारेमा जानकारी हुने, अध्ययन गर्न खोजेको विषयमा थप मार्गनिर्देशन हुने, पुनरावृत्तिलाई कम गर्ने जस्ता पक्षमा समेत सहयोग पुऱ्याउँछ । तसर्थ केही पूर्वकार्यको सङ्क्षिप्त पुनरावलोकन निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

ढकाल (२०६६) द्वारा *सामान्य भाषाविज्ञान* पुस्तकमा त्रुटि विश्लेषण विज्ञानसम्बन्धी शीर्षकमा भाषा सिक्ने सिकारुका भाषा सिकाइका क्रमा देखापर्ने त्रुटिहरूको पहिचान, वर्गीकरण, व्याख्या, विश्लेषण र त्रुटिका निराकरणका विषयमा चासो राख्ने प्रायोगिक भाषा विज्ञानको एउटा शाखा त्रुटि विश्लेषण विज्ञान हो । यसमा त्रुटिलाई भाषा सिकाइको क्रममा देखापर्ने सामान्य व्यवहार ठानिन्छ । प्रयत्न र भूलको सिद्धान्त अनुसार बालकले स्रोतभाषा र लक्ष्य भाषा सिक्छ र सिकारुहरूमा देखापरेका कमीकमजोरीलाई ऊ आफैले वा अरूको प्रेरणा र प्रोत्साहनद्वारा सच्याउँदै स्तरीकृत प्रयोगमा उन्मुख हुन्छ भन्ने मान्यतामा त्रुटि विश्लेषण विज्ञान आधारित छ भन्ने कुरा उल्लेख गरिएको छ ।

अधिकारी (२०६७) द्वारा *सामाजिक र प्रायोगिक भाषाविज्ञान*मा भाषाका सामाजिक भेदहरू, बहुभाषिकता, द्विभाषिकता, भाषायोजनाका साथै नेपाली भाषाका समस्या र समाधानको माध्यमको रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ । जसले भाषा, सामाजिक संरचनाले

भाषामा पारेको प्रभाव, सामाजिक भेदहरू, क्षेत्रीय भेदहरू, द्विभाषिकता, बृहभाषिक स्थिति आदिको पहिचान गर्न सहयोग पुग्ने र दोस्रो भाषाको रूपमा नेपाली भाषा सिकने विद्यार्थीहरूले वर्ण तथा उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययनका लागि उक्त पुस्तकले सहयोग पुऱ्याउँदछ ।

पौडेल (२०६७) द्वारा *बर्दिया जिल्लाका कक्षा ६ मा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा सिकाइमा गर्ने उच्चारण त्रुटिको अध्ययन* शीर्षकमा शोधकार्य सम्पन्न गरिएको पाइन्छ । यस अध्ययनको उद्देश्यमा कक्षा छ मा अध्ययनर थारूभाषी विद्यार्थीले नेपाली उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरू पहिल्याउनु, विद्यार्थीहरूले गरेको त्रुटिहरूको वर्गीकरण गर्नु, विद्यार्थीहरूले गर्ने त्रुटिका कारणहरू पहिचान गर्नु र प्राप्त त्रुटिहरूको आधारमा निराकरणका लागि सुझावहरू प्रस्तुत गर्नु रहेको पाइन्छ । बर्दिया जिल्लाका विभिन्न पाँचवटा विद्यालय अन्तर्गतका कक्षा छ मा अध्ययनरत विद्यार्थीहरू मध्ये प्रत्येक विद्यालयबाट ८/८ जना गरी जम्मा ४० जना विद्यार्थीहरूको उच्चारणगत त्रुटिहरूको अध्ययन यस शोधमा गरिएको पाइन्छ । यस शोधपत्रमा विद्यार्थीहरूले गर्ने त्रुटिलाई प्रतिशतको आधारमा विश्लेषण गरिएको छ । थारू विद्यार्थीहरूले ट र त वर्गका वर्णहरू प्रयुक्त शब्दको उच्चारणमा सर्वाधिक त्रुटि गरेको पाइयो ।

निरौला (२०६९) द्वारा *कक्षा छ मा अध्ययनरत लिम्बु मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन* शीर्षकमा शोधकार्य सम्पन्न गरिएको पाइन्छ । उक्त शोधकार्य उद्देश्यहरूमा उच्चारणमा गर्ने त्रुटिका क्षेत्र पत्ता लगाउने, उक्त त्रुटिहरूको कारणहरूको खोजी गर्नु र त्रुटिहरूका निराकरणका लागि उपायहरू सुझाउनु जस्ता उद्देश्यहरू राखी शोधकार्य सम्पन्न गरिएको पाइन्छ । उक्त शोधकार्यमा क्षेत्रीय अध्ययन विधिको प्रयोग गरिएको पाइन्छ । नमुना छनोटका रूपमा ५ वटा विद्यालयका ५० जना

विद्यार्थीहरू नमुनाको रूपमा लिइ अध्ययन गरिएको पाइन्छ । उक्त शोधपत्रमा लिम्बु भाषी विद्यार्थीहरूको नेपाली उच्चारण गर्दा 'अ' लाई 'आ', ब- व को उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइयो । यस शोधकार्यमा लिम्बु मातृभाषी विद्यार्थीको स्तरीय नेपाली उच्चारण गर्नका लागि द्विभाषी विद्यालयमा राख्नुपर्ने, दोस्रो भाषाको रूपमा नेपाली भाषा सिक्ने विद्यार्थीहरूलाई शिक्षण गराउने शिक्षकलाई भाषासम्बन्धी पूर्ण रूपमा तालिम दिने तथा अभ्यस्त भएका शिक्षकलाई महत्त्व दिनुपर्ने जस्ता सुझावहरू दिई शोधकार्य सम्पन्न गरिएको पाइन्छ । यस शोधपत्रको अध्ययनले प्रस्तावित शोधकार्य गर्नका लागि तथ्याङ्क सङ्कलन विश्लेषण गर्नका लागि सहयोग पुग्नेछ ।

पोखरेल (२०६९) द्वारा *बर्दिया जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन* शीर्षकमा शोधकार्य सम्पन्न गरिएको पाइन्छ । यस शोधपत्रमा कक्षा सातमा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरू पत्ता लगाउनु, कारणहरू पत्ता लगाउनु, वर्णन र विश्लेषण गर्नु, उद्देश्यहरू राखिएको पाइन्छ । यस शोधपत्रमा क्षेत्रीय अध्ययन विधि तथा नमुना छनोटका आधारमा ५ वटा विद्यार्थीहरूबाट सामग्री सङ्कलन गरिएको पाइन्छ । यस शोधकार्यमा वर्ण विन्यास, सस्वरपठन, शब्द प्रयोग, शब्दोच्चारण तथा स्वतन्त्र संवाद आदिको उच्चारणमा विद्यार्थीहरूले त्रुटि गर्ने गरेको पाइन्छ । वर्णविन्यास सम्बन्धी त्रुटिहरू केलाउने क्रममा त्रुटिहरूमा पदयोग, पदवियोग, हलन्त, अजन्त, शिरविन्दु, चन्द्रविन्दु ब र व, क्ष र छे, स ष, श जस्ता वर्णहरूको प्रयोगमा विद्यार्थीहरूले त्रुटि गर्ने गरेको पाइन्छ । उक्त शोधपत्रमा सहरी क्षेत्रका विद्यार्थीको भन्दा ग्रामीण क्षेत्रका विद्यार्थीहरूले नेपाली उच्चारणमा बढी त्रुटि गर्ने गरेको निष्कर्ष निकालिएको पाइन्छ । यसरी हेर्दा उक्त शोधपत्रमा थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूलाई निराकरण गर्नका लागि नेपाली भाषा स्तरीकृत गर्न प्रभावकारी बनाउनु पर्ने, नेपाली भाषा शुद्ध उच्चारणका लागि प्रतिस्पर्धाको स्थिति सिर्जना

गरी शुद्ध उच्चारण गर्न विद्यार्थीहरूलाई शिक्षकले प्रोत्साहित गर्नुपर्ने जस्ता सुझावहरू दिइ शोधकार्य सम्पन्न गरिएको पाइन्छ। यस शोधको पुनरावलोकनले शोधकार्यका उद्देश्यहरूलाई विद्यालयको प्रकृति र क्षेत्रका आधारमा तुलना गर्न सहयोग पुर्याउनेछ।

पौडेल (२०६९) द्वारा प्रायोगिक भाषाविज्ञानका प्रमुख आयाम शीर्षकको पुस्तक प्रकाशित गरिएको छ। जसमा त्रुटिविश्लेषण शीर्षकअन्तर्गत त्रुटि विश्लेषणको सैद्धान्तिक अवधारणामा दोस्रो भाषा सिकाइमा कठिनाइहरू के हुन सक्दछन् र तिनको निदान कसरी हुन सक्छ भन्ने सन्दर्भको खोजी नै त्रुटिविश्लेषणको मुख्य ध्येय हो भनी त्रुटिविश्लेषणका विभिन्न पक्षहरूको चर्चा गरिएको छ। त्यसैगरी त्रुटिका क्षेत्र र त्रुटिको वर्गीकरण अन्तर्गत भाषिक एकाइगत, विकासशील, स्रोतगत, गम्भीरतागत, स्वरूपगत, जटिलतागत, भाषागत आदि आधारमा वर्गीकरण गरिएको छ। यसमा भाषिक एकाइगत त्रुटि अन्तर्गत उच्चारणगत, पदावलीगत, वाक्यगत अर्थगत, सङ्कलनगत, शैलीगत आदि आधारमा वर्गीकरण गरिएको छ। प्रायोगिक भाषाविज्ञान त्यस्तो विज्ञान हो। जसमा भाषालाई प्रयोगद्वारा सिकाइने गरिन्छ। प्रायोगिक भाषा विज्ञानअन्तर्गतका अनुवाद अध्ययन, विश्लेषण, त्रुटिविश्लेषण जस्ता विषयवस्तुको स्रोत भाषा र लक्ष्य भाषाको तुलनात्मक अध्ययनमा मद्दत गर्दछ।

थापा (२०७२) द्वारा प्रायोगिक भाषाविज्ञानमा प्रायोगिक भाषाविज्ञानको परिचय, भाषाका प्रयोग पक्षको विश्लेषण गर्ने आधार तथा प्रक्रियाहरूमा सङ्कथन विश्लेषण, शैली विज्ञान, कोश विज्ञान, अनुवाद अध्ययन, व्यतिरेकी विश्लेषण, त्रुटि विश्लेषण सामाजिक भाषा विज्ञान, मनोभाषा विज्ञानसँग सम्बन्धित क्षेत्रहरू समावेश गरिएको छ। कुनै पनि भाषाको प्रयोग कसरी भएको छ र त्यसमा सुधार कसरी ल्याउने भन्ने कुराको जानकारी यस पुस्तकबाट प्राप्त गर्न सकिन्छ। त्रुटि विश्लेषणका सन्दर्भमा त्रुटि विश्लेषणका सन्दर्भमा त्रुटि विश्लेषणको सैद्धान्तिक अवधारणा त्रुटिको क्षेत्र र यसका प्रकार, त्रुटि विश्लेषण प्रक्रिया,

त्रुटिको पहिचान, वर्णन र विश्लेषण गरिने आधारहरूको जानकारी यस पुस्तकमा दिइएको छ ।

पौडेल (२०७३) द्वारा *तामाङ मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषाको उच्चारणमा* गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन शीर्षकमा शोधपत्र प्रस्तुत गरिएको पाइन्छ । यस अध्ययनको उद्देश्यमा तामाङ मातृभाषी विद्यार्थीहरूको नेपाली भाषाको उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरू पत्ता लगाउनु, तामाङ मातृभाषी विद्यार्थीहरूको नेपाली उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको निराकरणका लागि उपयुक्त उपायहरू सुझाउनु रहेको पाइन्छ । २०७१ सालका काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाका कक्षा पाँचमा अध्ययनरत १०० जना तामाङ मातृभाषा भएका १० वटा सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई छनोटगरी यस शोधपत्र तयार गरिएको पाइन्छ । यस शोधपत्रमा विद्यार्थीहरूले गर्ने त्रुटिलाई प्रतिशतको आधारमा विश्लेषण गरिएको छ । तामाङ भाषी विद्यार्थीहरूले सबैभन्दा बढी रेफ लागेका शब्दहरूमा त्रुटि गरेको, जसमा ९५ प्रतिशत त्रुटि गरेको पाइन्छ । यस शोधपत्र तामाङ मातृभाषी विद्यार्थीहरूले बढी भन्दा बढी कस्ता शब्द उच्चारणमा त्रुटि गर्दा रहेछन् भन्ने कुराको जानकारीका लागि सहयोग बन्दछ ।

रोका (२०७३) द्वारा *बर्दिया जिल्लाका कक्षा पाँचमा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन* शीर्षकमा शोध प्रस्तुत गरिएको पाइन्छ । यस अध्ययनको उद्देश्यमा थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषाको उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरू पहिचान गर्नु, ती त्रुटि हुनाका कारणहरू पत्ता लगाउनु, त्रुटिहरूको निराकरणका लागि उपायहरू सुझाउनु रहेको पाइन्छ । बर्दिया जिल्लाका पाँचओटा सामुदायिक विद्यालयबाट कक्षा पाँचमा अध्ययनरत २०/२० जना गरी जम्मा १०० जना विद्यार्थीहरूलाई छनोट गरी शब्द तथा अनुच्छेद उच्चारण गर्न लगाई त्यसैको आधारमा भाषा प्रयोगमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययनमा केन्द्रित रहेको पाइन्छ । यस शोधले निष्कर्षका

रूपमा थारूभाषी विद्यार्थीहरूले आ निहित शब्दमा 'अ' उच्चारण गर्ने, छ, छे र क्ष प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा 'क्ष' निहित शब्दको उच्चारणमा बढी त्रुटि गर्ने र 'व' लाई 'ब' उच्चारण गर्ने गरेको निष्कर्ष निकालिएको पाइयो । यस शोधमार्फत् थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले अ र आ, छ, छे र क्ष, ब र व, त र ट, अजन्त र हलन्त, रकार र रेफ, श, ष, स, ड, न, म, य र ए को उच्चारणमा त्रुटि गर्दा रहेछन् भन्ने कुराको जानकारी लिन सकिन्छ ।

लामा (२०७३) द्वारा धादिङ जिल्लाका कक्षा छ मा अध्ययनरत तामाङभाषी विद्यार्थीहरूको नेपाली उच्चारण क्षमता शीर्षकमा शोधपत्र सम्पन्न गरिएको छ । यस अध्ययनको उद्देश्यमा धादिङ जिल्लाका कक्षा छमा अध्ययनरत तामाङभाषी विद्यार्थीहरूको नेपाली उच्चारण क्षमताको अध्ययन गर्नु, विद्यालय प्रकृतिका आधारमा उक्त विद्यार्थीहरूको उच्चारण क्षमताको अध्ययन गर्नु, लैङ्गिक आधारमा उक्त विद्यार्थीहरूको उच्चारण क्षमताको तुलनात्मक विश्लेषण गर्नु, रहेको पाइन्छ । यस अध्ययनमा शैक्षिक सत्र २०७२/०७३ मा धादिङ जिल्लाको कक्षा छमा अध्ययनरत ५ वटा सामुदायिक र ५ वटा संस्थागत विद्यालयबाट छात्र ५० र छात्रा ५० गरी १०० जना विद्यार्थीहरू छनोट गरी उनीहरूको उच्चारण क्षमताबाट त्रुटि विश्लेषण गरिएको छ ।

अर्याल (२०७४) द्वारा कक्षा आठमा अध्ययनरत तामाङ मातृभाषी विद्यार्थीहरूको नेपाली उच्चारण शीर्षकमा शोधपत्र प्रस्तुत गरिएको पाइन्छ । यस अध्ययनको उद्देश्यमा धादिङ जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत तामाङ मातृभाषी विद्यार्थीहरूको नेपाली उच्चारण क्षमताको विश्लेषण गर्नु, लैङ्गिक आधारमा उक्त विद्यार्थीहरूको उच्चारण क्षमताको तुलनात्मक विश्लेषण गर्नु रहेको छ । धादिङ जिल्लाका दशवटा विद्यालयहरूबाट ५० जना छात्रा र ५० जना छात्र गरी जम्मा १०० जना विद्यार्थीहरूलाई लिएर अकार-आकार,

अनुनासिक धोषत्व, प्राणत्व, ट-त, ण-न, य-ए, छ-छे- क्ष र संयुक्तल शब्दहरू सङ्कलन गरेर अध्ययन विश्लेषण गरिएको छ । जसमा तामाङभाषी विद्यार्थीहरूले अकार, आकार, शब्दको उच्चारणमा कम मात्रामा त्रुटिगरेको र घोषत्व वर्णको उच्चारणमा कम मात्रामा त्रुटि गरेको र घोषत्व वर्णको उच्चारण गराउँदा प्रशस्तै त्रुटि गरेको निष्कर्ष निकालिएको पाइन्छ । उक्त शोधपत्रबाट तामाङ मातृभाषी विद्यार्थीले अधिकांश त्रुटि गर्ने शब्दहरूको जानकारी लिन सकिन्छ ।

ढुङ्गाना (२०७४) द्वारा मैथिली भाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषाको उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन शीर्षकमा शोधकार्य सम्पन्न गरिएको पाइन्छ । उक्त शोधकार्यमा तीनवटा उद्देश्यहरूमा कक्षा नौमा अध्ययनरत मैथिली भाषीविद्यार्थीहरूले नेपाली उच्चारण गर्ने त्रुटिपत्ता लगाउनु, उक्त कक्षा विद्यार्थीहरूले गर्ने त्रुटिहरूको वर्गीकरण गर्नु, त्रुटिका कारण पत्ता लगाई त्रुटि निराकरणका उपायहरू सुझाउनु जस्ता उद्देश्य रहेका छन् । यस शोधपत्रमा 'ट' वर्गको शब्द उच्चारणमा सबैभन्दा बढी त्रुटि गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी मैथिली मातृभाषी विद्यार्थीहरूले अनुनासिकताको उपस्थिति गराएर शब्दको उच्चारण गर्ने समस्या रहेको देखिन्छ ।

जस्तै ग्यास-ग्याँस, टाढा-टाँढा, केही-केँही, उच्चारण गर्ने गरेको पाइन्छ । त्यसैगरी आधा र पूर्ण शब्दहरूको उच्चारणमा समस्या क्रिया- किरिया, प्रमुख -परमुख आदि, 'क्ष' को गाउँमा छ प्रयोग गर्ने नक्षत्र नछत्र, परीक्षा- परीछा, अन्त्यमा अ लोप गरी उच्चारणगत त्रुटि गर्ने, पाठ-पाठ, पठन-पठन्, भनी उच्चारण गर्ने, गरेको देखिन्छ । यस शोधपत्र मार्फत ट वर्ण, क्ष, छ, अ वर्ण निहित शब्दहरू त्रुटिक्षेत्र रहेछन् । यस वर्णहरू निहित शब्दहरूमा उच्चारणगत त्रुटि हुनसक्छन् भन्ने कुराको जानकारी पाउन सकिन्छ ।

राउत (२०७४) द्वारा दाङ जिल्लाका कक्षा पाँचमा अध्ययनत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली उच्चारणमा गर्ने त्रुटिको अध्ययन शीर्षकमा शोधकार्य सम्पन्न गरिएको पाइन्छ । यस शोधपत्रमा थारूभाषी विद्यार्थीहरूले 'त' को ठाउँमा ट र 'ट' वर्णको ठाउँमा 'त' उच्चारण गरेका पाउन सकिन्छ । जस्तै किताबलाई किटाब, खतरालाई खटरा भनी उच्चारणगत त्रुटि रहेको निष्कर्ष निकालिएको छ । त्यसैगरी अ र आ, रेफ वा रकार, श, ष वर्ण निहित शब्दमा पनि उच्चारणगत त्रुटि रहेको पाउन सकिन्छ । श, ष, स को उच्चारण, पर्वत लाई पखट भनी उच्चारण गरिएको पाइन्छ । उच्चारणगत त्रुटि हुनका कारणमा विशेषतः मातृभाषाको प्रभावलाई नै मुख्य कारक तत्वको रूपमा यस शोधपत्रमा उल्लेख गरिएको पाइन्छ । यस शोधपत्र माफत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले ट र श, ष, त्यसैगरी अ र आ, रेफ वा रकार वर्ण निहित शब्दहरूमा बढी त्रुटि गर्दा रहेछन् भन्ने निष्कर्ष पाउन सकिन्छ ।

सैद्धान्तिक अवधारणा

परिचय

मानव जीवनमा विचार विनियमको सशक्त माध्यम भाषालाई मानिन्छ । भाषा विना मानव जीवनको कल्पना पनि गर्न सकिदैन । भाषाको जति विकास भयो त्यस भाषा बोल्ने राष्ट्रको पनि त्यहि रूपमा विकास हुने गर्दछ । यसरी विश्वमा कति भाषाहरू बोलिन्छन् भन्ने कुराको एकित गर्न सकिदैन तर अहिलेसम्म ६००० भन्दा बढी भाषा कथ्य रूपमा रहेको अनुमान गरिएको छ । नेपालमा पनि वि.सं. २०६८ सालको जनगणना अनुसार १२३ वटा भाषा बोलिने कुराको उल्लेख गरेको छ (भूसाल र भट्ट, २०७५) । मानिसका असिमित इच्छा चाहना, आवश्यकता रहेका हुन्छन् । एउटा मात्र भाषा जानेर उसका सम्पूर्ण इच्छा, चाहना पुरा हुन नसक्ने भएकाले अन्य भाषा सिकाइको आवश्यकता उसलाई पर्दछ । नेपाल बहुजातिय र बहुभाषिक मुलुक भएको हुँदा यहाँ १२३ वटा भाषा बोल्ने व्यक्तिहरूलाई

एकताको सुत्रमा र विचार विनियमको माध्यम भाषाको रूपमा नेपाली भाषालाई प्रयोग गरिन्छ । नेपाली भाषा सरकारी कामकाजको भाषाका साथसाथै पढाइ लेखाइको भाषा र सम्पर्क भाषाको रूपमा रहेको हुँदा अन्य मातृभाषा बोल्ने व्यक्तिहरू नेपाली भाषा दोस्रो भाषा वा लक्ष्य भाषाको रूपमा सिक्दछ । यसरी मातृभाषामा अभ्यस्त भईसकेको व्यक्तिले लक्ष्य भाषा दोस्रो भाषाका रूपमा नेपाली भाषा सिक्दा विभिन्न त्रुटिहरू गर्दछन् । यसको ज्वलन्त उदाहरणहरू तराइमा बसोबास गर्ने थारूभाषी वक्ताहरूले प्रयोग गर्ने नेपाली भाषामा देख्न सकिन्छ ।

त्रुटिको अर्थ गल्ती, चूक, गफलत, दोष, भुल वा कमजोरी हुन्छ । भाषा सिकाइका सन्दर्भमा त्रुटि भन्नाले मानवीय भूल वा कमजोरी नभएर भाषा आर्जन र प्राप्तिको एउटा स्वाभाविक प्रक्रिया मानिन्छ । भाषा सिक्ने क्रममा सिकारुले गर्ने त्रुटिका प्रकार, प्रकृति र कारणको खोजी नीति गर्ने, त्यसको अध्ययन विश्लेषण गर्ने कार्यलाई त्रुटि विश्लेषण भनिन्छ । कुनै पनि भाषा बालकले प्रयत्न र भूल, अनुकरणबाट सिक्दछ । सिकारुले मातृभाषा होस् वा दोस्रो भाषा सिक्दाहोस् गल्ती गर्छ । त्यसैले त्रुटिलाई सिकाइ प्रक्रियाको कमजोरी नठानी स्वभाविक प्रक्रियाको रूपमा लिनु पर्दछ ।

त्रुटि विश्लेषण भाषिक विश्लेषणको महत्त्वपूर्ण सिद्धान्त हो । यसको सैद्धान्तिक अध्ययनको अवधारणा सन् १९७० को दशक पछि प्रायोगिक भाषा विज्ञानको एउटा महत्त्वपूर्ण शाखाका रूपमा विकास भएको हो । भाषा शिक्षणका सन्दर्भमा त्रुटिको स्वरूप पहिचान गर्नु महत्त्वपूर्ण हुने भएकाले भाषा शिक्षणका क्रममा सिकारुले के-कस्ता किसिमका त्रुटिहरू के - कसरी वा के-कस्ता कारणबाट गर्छन् भनी अध्ययन गर्ने कार्यलाई त्रुटि विश्लेषण भनिन्छ (लामिछाने, २०७० : १०३) । एस.पिट. कर्डर अनुसार “भाषा सिक्ने क्रममा सिकारुले गरेका त्रुटिहरूको अध्ययनबाट उसको ज्ञानको स्तर थाहा पाइन्छ । यसबाट सिकारुले सिक्न बाँकी रहेका कुरा पनि पक्ता लगाउन सकिन्छ । भाषाका सिकारुले गरेको त्रुटिको सङ्कलन, वर्गीकरण, व्याख्या र वर्णन गरेर त्यस्तो मानसिक चित्र बनाउन

सकिन्छ । जसले सिकारुका सिकाइमा रहेका खासखास समस्याको अवगत हुन्छ र समाधानका लागि सचेत प्रयास गर्न सकिन्छ” (ढकाल, २०६९/७० : १८१) । अतः शिक्षक विद्यार्थीलाई शुद्ध तथा मानक भाषा सिकाइका लागि स्पष्ट मार्ग निर्देश गर्दछ । आधुनिक भाषाविज्ञानको वर्तमान खोज अनुसार भाषा शिक्षण र त्रुटि विश्लेषण वास्तवमा दोस्रो वा अन्य भाषा शिक्षणका क्रममा विकसित दृष्टिकोण तथा पद्धति हो तापनि त्यसकै समस्थिति र अंशतः केही भिन्न स्थितिमा पनि यसको उपयोग गर्न सकिन्छ (अधिकारी, २०६७ : १३७) । त्रुटि विश्लेषणात्मक अध्ययनबाट प्रत्यक्ष भाषा सिकाइका क्रममा सिकारुले गर्ने त्रुटिको यथार्थ ज्ञान हुन्छ भने सिकारुको सिकाइ प्रवृत्ति र सिकाइ क्रमको पनि तथ्यपूर्ण जानकारी प्राप्त हुन्छ (पौडेल, २०६९ : १९९) । त्रुटि विश्लेषणले कुनै पनि भाषा सिकारुले गर्ने त्रुटिहरू मातृभाषाको अनुभव वा आदतको स्थानान्तरणका कारणले भएका हुन्छन् भन्ने कुरामा विश्वास गर्दैन ।

त्रुटिविश्लेषण मूलतः दोस्रो भाषा वा अरू भाषा सिक्ने क्रममा हुने त्रुटिहरूको विश्लेषण गर्ने सन्दर्भमा विकसित पद्धति भए तापनि आफ्नै भाषा वा मातृभाषा शिक्षणका सन्दर्भमा पनि यसको अवधारणा र पद्धतिको उपयोग गर्न सकिन्छ । यसरी पहिलो र दोस्रो भाषा सिकाइको क्रममा देखिने त्रुटिका विश्लेषणात्मक अध्ययन गरी सिकाइका क्रममा हुने त्रुटिको निराकरण गर्नका निम्ति त्रुटि विश्लेषणको विशेष महत्त्व रहेको छ । त्रुटिविश्लेषणका सन्दर्भमा केही विद्वानहरूले व्यक्त गरेका परिभाषाहरू निम्नानुसार छन् :

डेभिड क्रिस्टलका अनुसार “ भाषा शिक्षण र सिकाइमा त्रुटिविश्लेषण एउटा प्रविधि हो जसको माध्यमद्वारा विदेशी भाषा सिकिरहेको कुनै व्यक्तिले गर्ने त्रुटि वा भूलको पहिचान वर्गीकरण तथा व्यवस्थित व्याख्या गरिन्छ । सिकारुले सामर्थ्यको कुन तहसम्म प्राप्त गर्न सकेको छ यो कुरा उसले गरेको त्रुटिबाट व्यवस्थित ढङ्गले भल्किन्छ” (लम्साल र अन्य, २०६७ : ११७) ।

लड्म्यान डिक्सनरी अफ अप्लाइड लिङ्ग्विस्टिक्सका अनुसार “ त्रुटिविश्लेषण दोस्रो वा विदेशी भाषा सिक्ने विद्यार्थीहरूले गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन विश्लेषण हो” (ढकाल, २०६८ : १४९) ।

हेमाङ्गराज अधिकारीका अनुसार “त्रुटिविश्लेषण भाषा सिकाइ प्रक्रियाको अध्ययन गर्ने एउटा महत्त्वपूर्ण युक्ति हो । यसले गर्दा भाषा सिकाइ प्रक्रियाको अध्ययन हुन्छ । जसले गर्दा एकातिर यसका सम्बन्धित भाषाका शिक्षार्थीहरूले गर्ने त्रुटिहरूको ज्ञान हुन्छ, भने अर्कातिर भाषाको सिकाइक्रम तथा प्रवृत्तिको समेत जानकारी प्राप्त हुन्छ” (लामिछाने, २०७० : १०४) ।

“त्रुटिको स्वरूप, यसको शैक्षणिक उपादेयता भाषा शिक्षणका सन्दर्भमा निकै महत्त्वपूर्ण छ । त्रुटिविश्लेषण मूलतः दोस्रो भाषा शिक्षणका सन्दर्भमा विकसित दृष्टिकोण तथा पद्धति हो तापनि त्यसकै समस्थिति र अंशतः केही भिन्न स्थितिमा पनि यसको उपयोग गर्न सकिन्छ” (अधिकारी, २०६७ : १३७) ।

यी परिभाषाका आधारमा के निष्कर्ष निकाल्न सकिन्छ भने भाषा सिकाइ प्रयत्न र भूलका आधारमा हुन्छ । दोस्रो भाषा सिकाइ पहिलो भाषाको व्यतिरेकी स्तरमा आधारित हुन्छ । यदि दोस्रो भाषा पहिलो भाषासँग समान छ भने त्रुटि कम हुन्छन् तर दोस्रो भाषा पहिलो भाषा सँग समान अर्थात् भिन्न छ भने त्रुटिहरू बढी हुन्छन् । त्यसैले व्यतिरेकी विश्लेषणको विश्वसनीयताको निर्धारण गर्ने काम पनि त्रुटिविश्लेषणले गर्दछ । त्रुटिविश्लेषणले शिक्षक विद्यार्थीहरूलाई शुद्ध तथा मानक भाषा सिकाइका लागि स्पष्ट मार्ग निर्देशन गर्दछ, त्यसैले व्यक्तिको भाषिक पक्षको विश्लेषणका क्रममा महत्त्व राख्ने सिद्धान्तका रूपमा त्रुटिविश्लेषणलाई लिन सकिन्छ ।

त्रुटिविश्लेषणको महत्त्व

भाषा सिकाइका क्रममा सिकारुले गर्ने त्रुटिको पहिचान गरी निराकरणका लागि उपयुक्त उपायहरूको खोजी गर्ने कार्यमा सहयोग गर्ने त्रुटिविश्लेषण भाषा शिक्षण लगायत विभिन्न सन्दर्भमा उपयोगी हुने देखिन्छ । दोस्रो भाषा वा विदेशी भाषा शिक्षणमा त्रुटिविश्लेषण निकै महत्त्वपूर्ण र उपयोगी मानिन्छ । भाषा सिकाइका क्रममा कुन भाषालाई लक्ष्य भाषाको रूपमा सिकदा विद्यार्थीहरूले कस्ता त्रुटिहरू बढी गर्छन् र ती त्रुटिहरूको न्यूनीकरण वा निराकरण कसरी गर्न सकिन्छ, भन्ने सन्दर्भमा र उपयुक्त जानकारी प्राप्त गर्ने कार्यमा पनि त्रुटिविश्लेषणले महत्त्वपूर्ण सहयोग पुऱ्याउने गर्दछ ।

कुनै पनि भाषा सिकाइका क्रममा त्रुटि हुनु स्वाभाविक प्रक्रिया हो । त्रुटिले भाषा सिकाइको प्रकृति तथा प्रवृत्तिलाई सङ्केत गरेको हुन्छ । अतः भाषा सिकाइमा शिक्षकलाई विद्यार्थीहरूले गर्ने त्रुटिहरूको प्रवृत्ति थाहा भएमा उनीहरूलाई कुन कुरा सिक्न सजिलो हुँदो रहेछ र कुन कुरा सिक्न गाह्रो हुँदो रहेछ, त्यसको जानकारी प्राप्त हुन्छ । यसबाट शिक्षकलाई कुन कुरामा विशेष ध्यानदिनुपर्ने हो वा भाषा सिकाइका कठिनाइका क्षेत्र कुन-कुन हुन् ? र तिनको निराकरणका लागि के कस्ता तरिका तथा शिक्षण सामग्रीको आवश्यकता पर्ने हो आदि कुरामा समेत सुझ प्राप्त हुन्छ । यसरी शिक्षार्थीहरूको भाषामा पाइने त्रुटिको अध्ययनले उनीहरूको सिकाइ प्रक्रिया तथा प्रवृत्तिको जानकारी मिल्छ, र शिक्षक स्वयमका लागि पनि पृष्ठपोषणको समेत काम गर्दछ (अधिकारी, २०६७ : १३७) ।

शिक्षण सिकाइमा शिक्षकले विद्यार्थीका सिकाइ क्षेत्रमा देखिएका त्रुटिहरूको व्यवस्थित अध्ययन गर्नु र ती त्रुटिहरूको निराकरणका लागि उपाय खोजी ती उपायलाई भाषा शिक्षणमा उपयोग गर्नु वर्तमान समयमा अत्यन्त आवश्यक देखिन्छ । यदि यी समस्याहरूको व्यवस्थित अध्ययन गरेर समाधानको उपाय अपनाइएन भने उक्त त्रुटिहरूले अन्तमा ठूलो रूप लिई भाषाका विविध क्षेत्रमा जटिल समस्या पर्न जाने हुन्छ । मातृभाषी विद्यार्थी र

विमातृभाषी विद्यार्थीहरूले गर्ने त्रुटिहरू फरक फरक खालका हुनसक्ने भएकाले ती सबै खाले त्रुटिहरूलाई पहिचान गरी सिकारुको कठिनाइको प्रकृति पहिचान गर्नुको साथै पृष्ठपोषण दिन समेत त्रुटिको व्यवस्थित अध्ययन आवश्यक छ । अतः : मातृभाषी वा विमातृभाषी विद्यार्थीहरूले के कस्ता त्रुटिहरू गर्छन् भन्ने कुरा पत्ता लगाउन भाषा सिकाइमा देखिने भाषिक समस्याहरूको समाधानमा सहयोग गर्न तथा विद्यार्थीहरूको क्षमता, रुचि, स्तर र आवश्यकता सँग मेल खाने पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्रीको निर्माणमा ठूलो सहयोग पुग्दछ । यसका साथै भाषिक अभिव्यक्तिमा प्रखरता ल्याउन, निखारता ल्याउन र भाषिक परिष्कार गर्नका लागि समेत उच्चारणगत त्रुटिको अध्ययन महत्त्वपूर्ण देखिन्छ ।

त्रुटिका स्रोतहरू

कतिपय सन्दर्भमा मातृभाषा र विमातृभाषा/लक्ष्यभाषा सिकाइको स्वरूप समान हुन्छ भने विविध कारणले गर्दा सिकाइको स्वरूपमा भिन्नता आउने गर्दछ । यसरी मातृभाषासँग लक्ष्य भाषाको स्वरूप फरक भएमा सिकारुले बढी त्रुटि गर्दछन् भने मातृभाषा र लक्ष्य भाषाको स्वरूप समान भएमा सिकारुले कम त्रुटि गर्ने गर्दछन् अर्थात् मातृभाषा र लक्ष्य भाषाको स्वरूप समान हुँदाका बखत भन्दा भिन्न हुँदा सिकारुले बढी त्रुटि गर्ने गर्दछन् । भाषा शिक्षण सिकाइका क्रममा सिकारुले गर्ने यस्ता विभिन्न त्रुटिहरूको अध्ययन गर्ने काम त्रुटिविश्लेषणले गर्दछ । यसरी भाषा शिक्षण सिकाइका क्रममा विद्यार्थीहरूले मातृभाषा र विमातृभाषा वा दोस्रो भाषा वा अन्य भाषाको सिकाइलाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा प्रभाव पार्ने तत्वहरू धेरै रहेका हुन्छन् । सिकाइमा प्रभाव पार्ने ती तत्वहरूलाई त्रुटि जन्माउने कारक तत्वहरू वा त्रुटिका कारणहरू पनि भन्न सकिन्छ जसलाई त्रुटिको स्रोत पनि भनिन्छ । ती मातृभाषा र विमातृभाषा वा दोस्रो भाषा वा अन्य भाषाको सिकाइमा देखा पर्न सक्ने त्रुटिका स्रोतहरूलाई यसप्रकार उल्लेख गर्न सकिन्छ ।

- स्रोत भाषा र लक्ष्य भाषाका बीचको सामाजिक सांस्कृतिक दुरी,

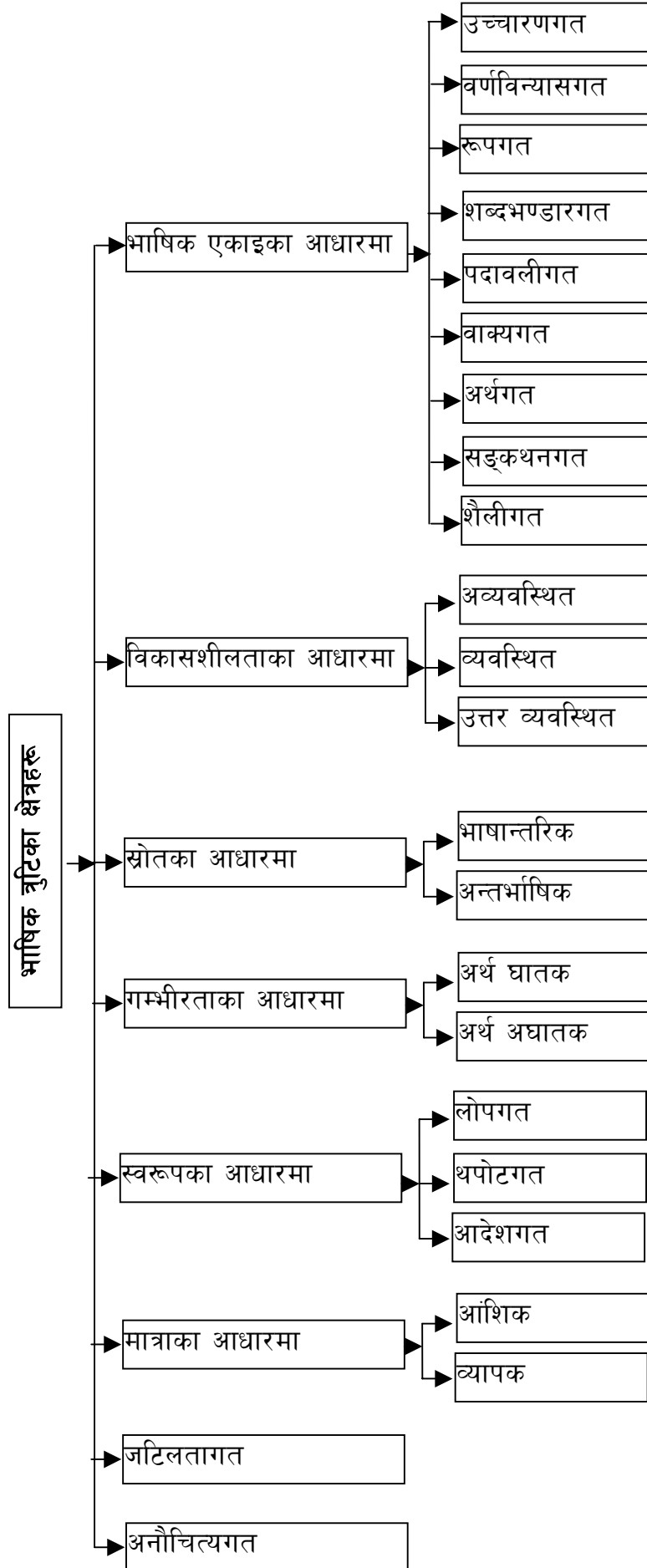
- सिकाइलाई स्थानान्तरण गर्ने प्रवृत्ति,
- सिकारुको उमेर,
- सिकारुले प्राप्त गर्ने अभिप्रेरणा,
- पाठ्य सामग्रीको जीवनोपयोगिता व्यवहारोपयोगिता,
- सिकारुको उपलब्ध गराइएको भाषिक वातावरण,
- भाषिक विकासका लागि प्राप्त हुन सक्ने समय,
- अनिवार्य आवश्यकताको अनुभूति
- सावधानी,
- सिकारुको लिङ्ग भेद,
- कक्षा शिक्षणका क्रममा प्रयोग गरिने विभिन्न र सामग्रीको प्रयोग, आदि ।

(ढकाल, २०६८ : १५४) ।

माथि उल्लेखित कारणहरूले सिकारुको भाषा सिकाइलाई प्रभावित पार्ने भएकाले सिकाइलाई प्रभाव पार्ने यी कारणहरूलाई नै त्रुटिको स्रोत मानिन्छ । त्यसकारण शिक्षकले यी त्रुटिका स्रोतहरूलाई ध्यानमा राखेर शिक्षण सिकाइ प्रक्रिया सञ्चालन गर्दा सिकाइ प्रभावकारी हुने देखिन्छ ।

भाषिक त्रुटिका क्षेत्रहरू

शिक्षण सिकाइका क्रममा विद्यार्थीले विभिन्न क्षेत्रमा त्रुटि गर्न सक्छन् । कसैले शब्द प्रयोग, कसैले शब्द उच्चारण, कसैले वर्ण विन्यास आदि विभिन्न किसिमका त्रुटि गर्न सक्छन् । त्रुटि हुन सक्ने भाषा भित्रका सम्भावित तह वा क्षेत्रहरूलाई नै त्रुटिका क्षेत्र भनिन्छ । सिकारुको सिकाइका क्रममा देखाइएका कमीकमजोरी वा त्रुटि विभिन्न तहमा हुने गर्दछन् । जसलाई फरक-फरक विद्वानहरूले आ-आफ्नै तरिकाले बाँडेर अध्ययन गरिएको पाइन्छ । पौडेल (२०६९) का अनुसार ती यसप्रकार रहेका छन् ।

१. भाषिक एकाइका आधारमा त्रुटि

सिकारुको भाषा सिकाइका क्रममा कथ्य र लेख्य दुवै अभिव्यक्तिमा भाषाका विभिन्न तह, पक्ष, कोटीमा देखिने त्रुटिहरूलाई भाषिक एकाइगत त्रुटि मानिन्छन् ।

क) उच्चारणगत

वर्ण र वर्णहरूको उच्चारण व्यवस्थासँग सम्बन्धित त्रुटिलाई उच्चारणगत त्रुटि भनिन्छ । वर्णोच्चारण, हलन्त, अजन्त, गति, यति, सुर, लय, अनुतान, आघात, आदि जस्ता क्षेत्रमा गर्ने त्रुटिहरू उच्चारण त्रुटि अन्तर्गत पर्दछ (पौडेल, २०७० : ८२) ।

उच्चारणगत त्रुटिको क्षेत्रलाई समीभवनगत त्रुटि, विषमीभवनगत, विपर्यास, आगम, लोपगत, महाप्राणी, अघोषी, रकारी, वत्स्यीकरण त्रुटिका आधारमा त्रुटिहरू पत्ता लगाउन सकिन्छ ।

ख) वर्णविन्यासगत त्रुटि

वर्ण विन्यासगत त्रुटिलाई हिज्जे वा वर्तनीगत त्रुटि भनिन्छ । त्रुटिको क्षेत्रमा ह्रस्वदीर्घ, शिरविन्दु, श/ष/स, ड, ज, ण, न म को प्रयोग ब, व, ओ, को प्रयोग हलन्त र अजन्तमा देखिने प्रयोग आदिमा बेवास्ता गर्नु वर्ण विन्यासगत त्रुटि मानिन्छ (थापा २०७२ : १४६) । नेपालीमा यी त्रुटिहरू प्रशस्त मात्रामा रहेको पाइन्छ ।

ग) रूपगत त्रुटि

शब्दको सही ढङ्गले रूपायन वा व्युत्पादन गर्न नजान्दा हुने त्रुटि रूपगत त्रुटि हुन् (पौडेल, २०६९: २०५) । बद्ध र मुक्त रूपको सही संयोजन गर्न नजान्दा पनि यस्ता त्रुटिहरू भएका देखिन्छन् ।

घ) शब्द भण्डारगत त्रुटि

सिकारुका शब्द भण्डारको कमी वा न्युनताका कारण यस्ता त्रुटिहरू हुन्छन् । यसमा सही शब्दको प्रयोग नगर्नु, शब्द वर्गको उपयुक्त प्रयोग गर्न नसक्नु, एउटा अर्थको शब्दलाई अर्को अर्थमा प्रयोग गर्नु आदि यस्ता त्रुटिहरू शब्द भण्डारगत त्रुटिमा पर्दछन् (पौडेल, २०६९ : २०५) । शब्द प्रयोग गत त्रुटिहरू यसमा पर्ने देखिन्छ ।

ङ) पदावलीगत त्रुटि

शब्द वा पदभन्दा माथिल्लो भाषिक एकाइमा हुने त्रुटिलाई पदावलीगत त्रुटि भनिन्छ (पौडेल, २०६९: २०५) । यस्ता त्रुटिहरूमा विशेषण र विशेष्य , उखान, टुक्का, लोकेक्ति आदि बिचमा लिङ्ग, वचन, पुरुष, आदर आदिको सङ्गति नमिल्नु जस्ता कुरालाई पदावलीगत त्रुटि भनिन्छ । जस्तै : केटा खेल्छ ।

च) वाक्यगत त्रुटि

हरेक भाषाका आ-आफ्नै वाक्यात्मक संरचना हुन्छ । अङ्ग्रेजीमा कर्ता, क्रिया, कर्म हुन्छ भने नेपालीमा कर्ता, कर्म र क्रियाको वाक्यात्मक ढाँचा हुन्छ । सिकारुले भाषा सिक्ने क्रममा वाक्यगत त्रुटि पनि प्रशस्त मात्रमा गर्दछ । जस्तै : पोटिलो बाला धानको छ ।

छ) अर्थगत त्रुटि

शब्दहरूको प्रयोग गर्दा अर्थलाई ख्याल नगर्दा हुने त्रुटिलाई अर्थगत त्रुटि भनिन्छ (लामिछाने, २०७०) । यसमा शब्द र अर्थको तालमेल नमिल्नु, एउटै अर्थ भएका शब्दहरूलाई बारम्बार दोहोर्याउनु एउटा शब्दबाट काम चलाउनु त्यस्तै खालका अन्य शब्दहरू थप्नु जस्ता त्रुटिहरू अर्थगत त्रुटि अन्तर्गत पर्दछन् ।

ज) सङ्कथनगत त्रुटि

वाक्यभन्दा माथिल्लो एकाइसँग विभिन्न खालका त्रुटिलाई सङ्कथनगत त्रुटि भनिन्छ (पौडेल, २०६९: २६) । यस अन्तर्गत नामको सट्टामा सर्वनामको प्रयोग, आदरार्थी क्रियाको प्रयोग गर्दा हुने त्रुटि यस अन्तर्गत पर्दछ ।

झ) शैलीगत त्रुटि

औपचारिक -अनौपचारिक सन्दर्भ, वर्णनात्मक -विवरणात्मक सन्दर्भ, काव्यात्मक, कथानात्मक, लयात्मक, अनुप्रासात्मक हास्यात्मक, व्यङ्ग्यात्मक आदि विविध सन्दर्भ आलाङ्कारिक-व्याकरणिक सन्दर्भ, प्रत्यक्ष कथनर अप्रत्यक्ष कथन सन्दर्भ, आत्मपरक, वस्तुपरक, सरल, जटिल आदि विविध सन्दर्भ अनुसार अभिव्यक्तिमा भिन्न भिन्न शैलीको निर्माण हुने भएकोले तत् तत् क्षेत्रमा देखिने बिचलन असमञ्जस आदिलाई शैलीगत त्रुटि मान्न सकिन्छ ।

२) विकासशीलताका आधारमा त्रुटि

सिकारुले भाषा क्रमिक रूपमा सिक्ने हुँदा सिकाइको क्रमिक प्रक्रियालाई विकासशीलता भनिएको छ । भाषा सिक्ने गति र प्रक्रिया विकासशीलता हो (थापा, २०७२ : १५१) । त्रुटिको वर्गीकरणका सन्दर्भमा एस.पिट, कर्डरका (सन् १९७३) का अनुसार यस आधारमा त्रुटिलाई निम्न तिन प्रकारमा वर्गीकरण गर्न सकिन्छ ।

क) अव्यवस्थित त्रुटि

भाषा प्रयोग गर्ने क्रममा भाषा प्रयोगको अपरिपक्वता र असावधानीले एउटै सिकारुले गर्ने फरक-फरक क्षेत्र तथा प्रकृतिका त्रुटिहरूलाई अव्यवस्थित त्रुटि भनिन्छ । यस

प्रकारका त्रुटिलाई प्रारम्भिक त्रुटि पनि भनिन्छ (पौडेल, २०६९ : २०६) । यस्ता त्रुटिहरूलाई निश्चित नियममा बाँधेर विश्लेषण गर्न सकिदैन ।

ख) व्यवस्थित त्रुटि

भाषा प्रयोग गर्ने क्रममा सिकारु सचेत भए पनि सुधार्न नसकिने गरी उही प्रकृतिको त्रुटि बारम्बार गर्दै जान्छ भने त्यस्तो त्रुटिलाई अवस्थित त्रुटि भनिन्छ । व्यवस्थित त्रुटिलाई मोटामोटी निम्नानुसार तिन वर्गमा देखाउन सकिन्छ :

अ) अपूर्ण सिकाइगत त्रुटि

सिकाइ पुरा भई नसकेको आंशिक सिकाइको अवस्था देखाउने अथवा सिकाइको सङ्क्रमण वा विकासशील अवस्था देखाउने त्रुटिको प्रकृतिलाई अपूर्ण सिकाइगत त्रुटि भन्न सकिन्छ; जस्तै : कलमले राम्ररी लिखेन, म भाइलाई स्कूल पुगाउँला, हामीहरू विराट नगर पुगेको छु आदि । उपर्युक्त वाक्यहरूमा कुनैमा क्रियापद छनोटमा अपूर्णता, कुनैमा मातृभाषिक प्रभाव, कुनैमा वाक्यात्मक नियमको अनभिज्ञता, कुनैमा शब्द छनोटको अपूर्णता जस्ता नियमितताहरू देखिन्छन् ।

आ) अतिसामान्यीकरणगत त्रुटि

सिकारुले आफूले जानेका सीमित नियमहरूलाई सीमाभन्दा बाहिर गएर प्रयोग गर्न खोज्दा अतिसामान्यीकरण सम्बन्धी त्रुटिहरू देखिन्छन् । खास सन्दर्भ, परिवेश वा अवस्थामा लागु हुने नियमको अतिक्रमण गरी त्यसको उल्लङ्घन वा अनभिज्ञताले जहाँ पायो त्यहाँ जानेको नियम लागु गर्दा यस्तो त्रुटि हुने गर्दछ; जस्तै खान्दै, सुनिन्दैन, पिटान्छ, बनाइन्छ जस्ता रूपहरू तयार हुनु आदि ।

इ) सरलीकरणगत त्रुटि

प्रयोगमा सरलता खोज्नु मानिसको नैसर्गिक प्रवृत्ति हो अतः भाषा सिकारुले पनि जटिल भाषिक नियमलाई सरलीकरणगत त्रुटि भन्न सकिन्छ । जस्तै : उसले पढ्यो, उनले पढ्यो, उहाँले पढ्यो आदि ।

ग) उत्तरव्यवस्थित त्रुटि

भाषिक नियमहरूको ज्ञान र भाषिक प्रयोगमा पोख्त भए पनि सिकारुको असावधानीका कारणले हुने त्रुटिलाई उत्तर व्यवस्थित त्रुटि भनिन्छ ।

३) स्रोतका आधारमा

सिकारुको भाषिक स्रोतका आधारमा पनि त्रुटि गर्दछन् । भाषा सिक्ने क्रममा सिकारुले पहिलो भाषाको प्रभावले दोस्रो भाषा सिक्दा त्रुटि गर्न सक्छ त कहिले सिक्न चाहेको भाषिक व्यवस्थाबाट प्रभावित भएर त्रुटि गर्दछ । स्रोतका आधारमा त्रुटिहरू यस प्रकार छन् ।

क) भाषान्तरिक त्रुटि

सिकारुले सिकी रहेकै भाषाको व्यवस्थासँग सम्बन्धित त्रुटिलाई भाषान्तरिक त्रुटि भनिन्छ । जस्तै साभालाई 'साजा' उच्चारण गर्नु ।

ख) अन्तरभाषिक त्रुटि

सिकारुले भाषा सिक्ने क्रममा स्रोत भाषाको प्रभाव लक्ष्य भाषामा पर्न गई हुने त्रुटिलाई अन्तरभाषिक त्रुटि भनिन्छ । जस्तै नेवारी मातृभाषी सिकारुले 'तातो' लाई 'टाटो' उच्चारण गर्नु । यस किसिमको त्रुटि भित्र पर्दछ ।

४) गम्भीरताका आधारमा त्रुटि

सिकारुले भाषा प्रयोग गर्दा अर्थका आधारमा गर्ने त्रुटिहरू यसभित्र पर्दछन् ।

अर्थ घातक त्रुटि

सिकारुले गरेको कुनै भाषिक त्रुटिका कारण अर्थमा भिन्नता आई गलत कुराको सम्प्रेषण हुन्छ भने त्यस किसिमको त्रुटिलाई अर्थ घातक त्रुटि भनिन्छ । जस्तै गएँ भनिन, वारि, साथी भन्नु पर्नेमा गए, भनिन्, बारी, साठी भन्नु ।

अर्थ अघातक त्रुटि

सिकारुको कुनै कुराको अभिव्यक्ति गर्दा गर्ने त्रुटिले उसको सम्प्रेषण गर्ने कुरा वा अर्थमा कुनै बाधा पर्दैन भने त्यस्तो त्रुटिलाई अर्थ अघातक त्रुटि भनिन्छ । जस्तै पनि, अनि, पछि, आदि भन्नुपर्नेमा पनि, अनी, पछी, आदि भन्नु ।

५) स्वरूपका आधारमा

बाह्य संरचना वा स्वरूपगत त्रुटिहरू यसका पर्दछन्:

क) लोपगत त्रुटि

सिकारुले कुनै शब्द प्रयोग गर्ने क्रममा कुनै वर्ण लोप वा वाक्यमा कुनै शब्द लोप गरि गर्ने त्रुटिलाई लोपगत त्रुटि भनिन्छ । जस्तै :

तपाईँ काँट आउनुभयो ।

तपाईँ कहाँबाट आउनुभयो ।

ख) थपोटगत त्रुटि

सिकारुले कुनै शब्द प्रयोग गर्ने क्रममा वा वाक्यमा वर्ण र शब्द थप गरी गर्ने भाषिक त्रुटिलाई थपोटगत त्रुटि भनिन्छ । जस्तै : सौन्दर्यता, सौन्दर्य

ग) आदेशगत त्रुटि

भाषिक प्रयोगकर्ताको मौखिक वा लिखित अभिव्यक्तिमा आउनु पर्ने कुनै एकाइका स्थानमा अर्को एकाइको आगम वा आदेश हुनुलाई आदेशगत त्रुटि भनिन्छ (भूसाल र भट्ट, २०७३ : १०१) । यस्ता त्रुटि अर्थ अघाटक प्रकृतिका हुन्छन् जस्तै : सूर्जे-सूर्य, बुडो-बुढो

६) मात्राका आधारमा त्रुटि

सिकारुले भाषा सिक्दा कुन पक्षमा र कति मात्रामा त्रुटि गरेको छ । त्यसको आधारमा त्रुटि पत्ता लगाउनुलाई मात्राका आधारमा त्रुटिको विश्लेषण गर्ने प्रक्रिया हो । मात्राका आधारमा त्रुटि दुई किसिमका छन् :

क) आंशिक त्रुटि

वाक्यको कुनै एक शब्द वा पदमा गर्ने त्रुटिलाई आंशिक त्रुटि भनिन्छ ।

जस्तै : मेरा साना छोराहरू आयो ।

मेरा साना छोराहरू आए ।

ख) व्यापक त्रुटि

वाक्य भित्रका एकभन्दा बढी पद वा पदावलीसँग सम्बन्धित त्रुटिलाई समग्र त्रुटि भनिन्छ । जस्तै :

गाई आउनुभयो ।

गाई आयो ।

७) जटिलतागत त्रुटि

भाषिक एकाइबिचको आपसी सम्बन्धका कारले शब्द चयन वा प्रयोग अथवा वाक्य गठनमा देखा पर्ने जटिलतालाई आधाघर बनाएर त्रुटिलाई जटिलतागत वर्गमा समेत छुट्याउन सकिन्छ । भ्रम, अनभिज्ञता र असमञ्जसको जटिल स्थिति सिर्जना भई देखा पर्ने त्रुटि नै जटिलतागत त्रुटिहरू हुन् : जस्तै :

- क) 'लाई' विभक्ति लागे पछि क्रियापदसँग आदर वा वचनको सङ्गत भङ्ग हुने कुरा थाहा नपाउनु : उनीहरूलाई भोली बोलाइन्छन् (बोलाइन्छ), कवि गोष्ठीमा उनलाई बोलाइए (बोलाइयो), खर्च बढ्नुमा म स्वयमलाई (स्वयम्) जिम्मेवार पाउँछु आदि ।
- ख) 'को' विभक्ति लागे पछि त्यस शब्दसँग क्रियापदको प्रत्यक्ष सङ्गति नहुने कुरा थाहा नपाउनु : खेलकुद कार्यक्रमहरूको आयोजना हुने छन् (हुने छ), विभिन्न मन्दिरहरूको दर्शन गरिए (गरियो) आदि ।
- ग) समापिका उपवाक्य संयोजित भएका वाक्यमा सङ्गति स्थापित गर्न अल्मलिनु : यी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न त्यति सजिला छैनन् । (सजिलो छैन) धेरै पैसा कमाउने अनुमान गरिउका छन् (गरिएको छ) , चार वटा सुन्तला खान सकिन्छन् (सकिन्छ) आदि ।
- घ) दोहोरो सङ्गतिबारे अनभिज्ञ हुनु : तपाईंहरूले उपन्यासहरू पढेका पाइयो (पढेको पाइयो), उनीहरू यतै आइ रहेका देखें (आइ रहेको देखें) आदि ।
- ङ) नामिक क्रियामा लिङ्ग, वचन, आदर र पुरुषको सङ्गति जनाउन खोज्नु : मलाई उसका विचारहरू मन परे (मन पऱ्यो), तिमीलाई ती केटा मन पर्छन् (मन पर्छ), तपाईंका कुरा भर्का लाग्ने हुन्छन् (भर्को लाग्ने हुन्छ) आदि ।

च) स्त्रीलिङ्गी बहुवचनमा पनि लिङ्ग सङ्गति जनाउन खोज्नु : मेला भर्न गएकी (गएका) केटीहरू घर फर्किन् (फर्के), नाचेकी (नाचेका) केटीहरू हाँसे आदि ।

छ) सचेतताको कमी अथवा अति सचेत प्रयोग गर्न खोज्नु : सक्रिय रहेका (रहेको) पाइन्छ, दुई जनाले उपवास बसेका देखिए (दुई जना उपवास बसेको देखियो), हराएकी केही फेला परेको थाहा भएको छ) आदि ।

द) अनौचित्यगत त्रुटि

व्याकरणात्मक दृष्टिले ठिक भए पनि सन्दर्भ वा परिवेशका दृष्टिले अथवा प्रयोग प्रयुक्तका दृष्टिले अमिल्दो वा अनुदित देखिने त्रुटिलाई अनौचित्यपूर्ण त्रुटि भन्न सकिन्छ । कुनै भोज मतेरको सन्दर्भलाई लिएर कसैलाई “पेटभरी घिच्नु होस् हजुर” भन्नु र कुनै दुःखद अवसरका सन्दर्भमा “यस्ता शोकसमाहरू बारम्बार गरिरहन पाइयोस्” भन्नु अनौचित्यगत त्रुटिका उदाहरण हुन् (पौडेल, २०६९ : २१०) ।

त्रुटि विश्लेषण प्रक्रिया

त्रुटि विश्लेषण प्रक्रिया मूलतः दुई प्रकारका पद्धतिहरूमा आधारित भएको देखिन्छ :

क) निगमनात्मक पद्धति

निगमनात्मक पद्धतिलाई पूर्व निर्धारित कोटि पद्धति पनि भन्ने गरिन्छ । यसमा भाषा सिकारुहरूले गर्न सक्ने त्रुटिहरूको पूर्वानुमान गरेर तिनका सम्भावित प्रकृति, प्रकार र कोटी उपकोटिहरूको सुनिश्चित खाका तयार गरिन्छ । अन्ततः आवश्यक देखिएमा निराकरणात्मक उपायहरू सुझाइन्छ । यस्तो पद्धति अनुरूपको त्रुटि विश्लेषणका लागि विश्लेषण निकै अनुभवी, दक्ष र विज्ञ हुनु आवश्यक मानिन्छ ।

ख) आगमनात्मक पद्धति

यसलाई पश्च निर्धारित कोटि पद्धति पनि भन्ने गरिन्छ । निगमनात्मक पद्धतिको ठिक विपरित सिकारुबाट प्राप्त सामग्रीहरूको अध्ययन गरे पछि देखिएका त्रुटिहरूलाई आधार बनाएर तत् तत् त्रुटि प्रकृति, पक्ष उपपक्ष तथा कोटि उपकोटीको वर्गीकरण गर्ने, व्यवस्थापन गर्ने र वर्णन विश्लेषण गर्ने काम आगमनात्मक पद्धतिमा गरिन्छ । निगमनात्मक पद्धतिले अनुमान गरेका सबै त्रुटिहरू गरेका भन्दा बेग्लै खालका त्रुटिहरू पनि देखिन सक्छन् । अतः : वर्तमान सन्दर्भमा निगमनात्मकभन्दा आगमनात्मक पद्धतिमा पनि विश्लेषण सम्बन्धित भाषामा निकै अनुभवी, दक्ष र विज्ञ हुनु जरुरी मानिन्छ ।

त्रुटि विश्लेषण चरणगत प्रक्रिया

त्रुटिको विश्लेषण गर्दा विद्यार्थीका भाषिक अभिव्यक्ति (कथ्य र लेख्ने) अध्ययन गरी उनीहरूमा देखिन सक्ने त्रुटि सम्भावित क्षेत्रको अध्ययन गरिन्छ । त्रुटि सम्भावित क्षेत्रको अध्ययन गरिन्छ । त्रुटि विश्लेषणको प्रक्रियाहरू सही र क्रमिक रूपमा अगाडि बढाउन नसकेका त्रुटिको पहिचान र निराकरणात्मक उपायहरू पत्ता लगाउन सकिँदैन । लक्ष्य वा दोस्रो भाषा कुन तरिकाले कुन क्रमा र कसरी विश्लेषण गर्ने प्रक्रिया भन्नु नै त्रुटि विश्लेषण प्रक्रिया हो । यसलाई चार चरणमा विभाजन गरी विश्लेषण गर्न सकिन्छ ।

क) सामग्री सङ्कलन

त्रुटिहरूको पहिचान, वर्णन र विश्लेषणका गर्नका निम्ति सर्वप्रथम भाषिक सामग्रीहरूको आवश्यकता पर्दछ । प्राथमिक र द्वितीयक स्रोतबाट मौखिक वा लिखित अभिव्यक्तिका रूपमा सामग्री सङ्कलन गर्न सकिन्छ ।

ख) त्रुटिको वर्गीकरण

त्रुटिको सङ्कलन गरी सकेपछि त्रुटिहरू कुन-कुन प्रकृतिका छन् भनी वर्गीकरणका गर्नुपर्दछ । यसरी त्रुटिहरूको वर्गीकरण र व्यवस्थापन गर्दा लक्ष्य भाषाको मानकलाई ख्याल गर्नुपर्ने हुन्छ (पौडेल, २०६९ : २१२) । त्रुटिहरू विविध किसिमका हुन्छन् ।

ग) त्रुटिको वर्णन/व्याख्या

त्रुटि विश्लेषणमा त्रुटिको प्रकृति, त्रुटिका कारणहरू र त्रुटिका स्रोतहरूका विषयमा अध्ययन हुन्छ । सिकारुले गर्ने त्रुटिहरू उच्चारणगत, शब्दगत, रूपगत, वाक्यगत तथा वर्ण विन्यासगत कुन किसिमका त्रुटिहरू बढी गर्दछन् । भन्ने कुरा त्रुटिको व्याख्या अन्तर्गत पर्दछ ।

घ) त्रुटिको निराकरण

सिकारुको भाषा प्रयोग सम्बन्धी समस्याहरूको समाधान नै त्रुटिको निराकरण हो । विश्लेषण गरिएका त्रुटिहरूको अध्ययन विश्लेषण गरी निष्कर्ष अनुसार त्रुटि निराकरण गर्ने उपायको खोजी गरी त्यस किसिमका उपायहरू सुझावका रूपमा प्रस्तुत गर्न सकिन्छ । यसले दोस्रो भाषाको सिकाइलाई प्रभावकारी बनाउँछ ।

अध्याय तीन

अध्ययन विधि

परिचय

अनुसन्धानीय शोध कार्यलाई शुद्ध, परिपक्व र प्रभावकारी बनाउने काम अध्ययन विधि तथा प्रक्रियाले गराउँछन् । अनुसन्धान गरिने विषयवस्तु राम्रो हुँदाहुँदै पनि सहि विधि वा प्रक्रिया अपनाइएन भने त्यसको सहि उपलब्धि प्राप्त गर्न सकिदैन । अध्ययन विधि भन्नाले अनुसन्धान निर्माणको सिद्धान्तलाई बुझाउँछ । त्यसकारण एउटा राम्रो विधि विना अनुसन्धान पुरा हुन सक्दैन । शोधकार्यलाई व्यवस्थित, सरल र उद्देश्यपूर्ण बनाउन अध्ययन विधि र प्रक्रियाका बारेमा स्पष्ट पहिचान हुनुपर्दछ । प्रस्तुत अध्ययन थारूभाषी विद्यार्थीहरूको स्तरीय नेपाली उच्चारण क्षमता, शीर्षकमा केन्द्रित रहेको छ । उक्त अध्ययन विद्यार्थीहरूसँग प्रत्यक्ष रूपमा सम्बन्धित भएकाले उनीहरूलाई नै केन्द्रविन्दु मानिएको छ ।

जनसङ्ख्याको पहिचान

प्रस्तुत शोधकार्यका लागि २०७५ को नवलपुर जिल्लाका कक्षा नौ मा अध्ययनरत विद्यार्थीहरू र त्यस क्षेत्रका विद्यालयहरूलाई जनसङ्ख्याको रूपमा लिइएको छ । यस अध्ययनका लागि नवलपुर जिल्लाका सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूलाई जनसङ्ख्याको रूपमा लिइएको छ ।

नमुना छनोट

नमुना छनोटका माध्यमबाट प्रस्तुत शोध कार्यलाई व्यवस्थित र उद्देश्य मूलक बनाउनका लागि नमूना छनोटलाई प्रयोगमा ल्याइएको छ । अनुसन्धानको क्षेत्रभिन्न पर्ने सम्पूर्ण जनसङ्ख्यालाई लिएर अध्ययन गर्न असम्भव हुने हुँदा समयको परिधि, भौगोलिक

कारण, आर्थिक अवस्था आदि कारणले नवलपुर जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत सम्पूर्ण विद्यार्थीहरूलाई समेट्न नसकिने हुँदा यस अध्ययनमा नवलपुर जिल्लाको पाँचवटा समुदायिक विद्यालयका ५० जना र पाँच वटा संस्थागत विद्यालयका ५० जना जसमा प्रत्येक विद्यालयबाट ५ जना छात्र र ५ जना छात्रा पर्ने गरी जम्मा १०० जना विद्यार्थीहरूलाई सम्भावना नमुना छनोट विधि अन्तर्गत सरल यादृच्छिक नमुना छनोटमा आधारित रही चिट्ठा प्रणाली अपनाइ नमुना छनोट गरिएको छ ।

तथ्याङ्क सङ्कलनका स्रोतहरू

प्रस्तुत शोधकार्यमा तथ्याङ्क सङ्कलनका स्रोतहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

प्राथमिक स्रोत

प्रस्तुत शोधकार्य नवलपुर जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन र उच्चारण क्षमतामा केन्द्रित भएकोले प्राथमिक सामग्रीका रूपमा वर्ण, शब्द, सूची र तिनको टेपरेकर्ड, सम्बन्धित विद्यालयका छनोटमा परेका विद्यार्थीहरू प्राथमिक स्रोतका रूपमा रहेको छ ।

द्वितीयक स्रोत

अनुसन्धेय विषय शीर्षकको अध्ययनका लागि द्वितीयक स्रोतलाई पनि अनुसरण गरिएको छ । यस क्रममा उच्चारणमा हुने त्रुटिसँग सम्बन्धित सैद्धान्तिक पुस्तक, शोधपत्र, शब्दकोश, विषय विशेषज्ञका राय, सुझाव तथा शोध निर्देकको सल्लाह सुझावलाई द्वितीयक स्रोतको रूपमा राखिएको छ ।

सामग्री निर्माण

शोध कार्यलाई व्यवस्थित, प्रमाणिक, विश्वसनीय र वैध बनाउनका लागि विभिन्न स्रोत तथा प्रक्रियाबाट सामग्री निर्माण गरी तथ्याङ्क सङ्कलन गर्नु पर्दछ । विधि र प्रक्रिया राम्रो छनोट गर्दा गर्दै पनि सामग्री उद्देश्यपूर्ण भएन भने शोधकार्य फितलो हुन पुग्दछ । प्रस्तुत शोध पत्रको लागि सामग्री सङ्कलन गर्न ५ वटा सामुदायिक र ५ वटा संस्थागत विद्यालयका १०० जना (५० जना छात्र र ५० छात्रा) विद्यार्थीहरूलाई शब्दहरू उच्चारण गर्न लगाइएको छ । यसरी उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरू केही पाठ्यपुस्तकबाट र केही दैनिक जनजीवनमा प्रयोग हुने शब्दहरूबाट सामग्री निर्माण गरिएको छ । छनोट गरिएका सामग्रीलाई शोध निर्देशकको सल्लाह र सुझावअनुसार निर्माण गरिएको छ ।

पूर्व परीक्षण

छनोट गरिएको सामग्रीबाट शोधकार्यको उद्देश्य पुरा हुन सक्छ की सक्दैन, त्यसबाट उचित फल प्राप्त हुन्छ की हुदैन त्यस कुरा निश्चित गर्नका लागि तयार गरिएको सामग्रीको पूर्व परीक्षण गर्नु आवश्यक हुन्छ । त्यसैले यस अध्ययनका लागि तथ्याङ्क सङ्कलनमा उच्चारणमा त्रुटि हुन सक्ने सम्भावित त्रुटि क्षेत्रका केही शब्दहरू लिइएको छ । सम्बन्धित विद्यालयमा परीक्षण गर्नु पूर्व ती शब्दहरू छिमेकका कक्षा नौमा अध्ययनरत १० जना थारूभाषी विद्यार्थीहरूमा पूर्व परीक्षण गरिएको छ । यसरी पूर्व परीक्षणबाट आएको नतिजाको आधारमा कठिनाइ स्तरी निर्धारण गरी सामग्रीमा आवश्यकता अनुसार सुधार गरेर त्यस सामग्रीलाई सम्बन्धित विद्यालयका विद्यार्थीहरू माथि प्रयोग गरिएको छ ।

तथ्याङ्क सङ्कलन

प्रस्तुत अध्ययनका लागि तथ्याङ्क सङ्कलन कक्षा नौको मेरो नेपाली किताबमा प्रयोग भएका शब्द र दैनिक जनजीवनमा प्रयोग हुने केही शब्दहरू उच्चारण गर्न लगाई

तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको छ । पाँच सामुदायिक र पाँच संस्थागत विद्यालयका छात्रा ५० र छात्र ५० गरी १०० विद्यार्थीहरूलाई १२० शब्दहरू उच्चारण गर्न लगाई टेपरेकर्ड (मोबाइलबाट) गरी तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको छ । सम्बन्धित विषयको विशेषज्ञहरूको पनि सहयोग लिइएको छ ।

तथ्याङ्कको व्याख्या तथा विश्लेषण

प्रस्तुत शोधकार्यको अध्ययन अनुसन्धानको क्रममा खोजी गरिएका तथ्याङ्कको व्याख्या, विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण गर्नु अनिवार्यता रहन्छ । त्यसैले प्रस्तुत अध्ययनपत्रमा पनि विद्यार्थीहरूलाई उच्चारण गर्न लगाइएका शब्दहरूमा के-के त्रुटि कति सङ्ख्यामा भए ? कस्तो प्रकारको त्रुटि कति विद्यार्थीले गरे ? लैङ्गिकता र विद्यालय प्रकृतिका आधारमा विद्यार्थीहरूले के कति त्रुटि गरे ? लगायत त्रुटिहरूको सङ्ख्या र प्रतिशत तालिकीकरण गरेर देखाइएको छ । यसका साथै उच्चारणमा देखिएका त्रुटिका सम्भाव्य क्षेत्र पत्ता लगाई व्याख्या विश्लेषण गरी निष्कर्ष निकाल्दै त्रुटि निराकरणका लागि आवश्यक सुझावहरू समेत प्रस्तुत गरिएको छ । भावी अध्ययनका क्षेत्रहरू समेत उल्लेख गरिएको छ ।

अध्याय चार

समग्र विद्यार्थीहरूको शब्द उच्चारण क्षमता

नवलपुर जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययन गर्ने सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका १०० जना विद्यार्थीहरूले गरेका विभिन्न उच्चारणगत क्षमतालाई समग्र रूपमा आधार बनाएर चौथो अध्यायमा तालिकीकरण, व्याख्या र विश्लेषण गरिएको छ । भाषा मानवीय वस्तु हो । भाषा विना मानिसले आफ्ना भावना, विचारहरू एकअर्कामा आदानप्रदान गर्न सक्दैनन् । भाषामा खास किसिमको वाक्प्रतीकहरूको व्यवस्था हुन्छ । भाषाअनुसार वाक्प्रतीकहरू भिन्न-भिन्न रहेका हुन्छन् । भाषा विना समाज वा समाजको कुनै अस्तित्व रहँदैन । भाषाले समुदायको चालचलन, रीतिस्थिति, संस्कृतिको पहिचान गराउँदछ । नेपालमा पनि १२३ भन्दा बढी भाषाहरू प्रयोगमा रहेका छन् । यीमध्ये कतिपय भाषाहरू लोपोन्मुख अवस्थामा रहेका छन् भने कतिपय भाषाहरू मौखिक रूपमा नै सीमित रहेका छन् । भाषा हराउनु भनेको समुदाय, जाति हराउनु सरह हो । त्यसकारण ती भाषाहरूको अध्ययन, विश्लेषण गरी संरक्षण र संवर्द्धन गर्नु आवश्यक रहेको छ । नेपालमा बोलिने कतिपय भाषाहरू वर्णव्यवस्था, लिपि, उच्चारण आदि दृष्टिले केही हदसम्म समान देखिन्छन् भने कुनै कुनै भाषा उक्त दृष्टिले एकआपसमा नमिल्ने, भिन्न प्रकृतिका देखिन्छन् ।

सिकारुले भाषा सिक्ने क्रममा गर्ने त्रुटिलाई स्वाभाविक प्रक्रिया मानिन्छ । प्रयत्न र भूलको प्रक्रियाबाट उनीहरूले भाषा सिक्दछन् । भाषा सिक्ने सिकारुहरू विभिन्न परिवेश तथा भाषिक पृष्ठभूमिबाट आएका हुन्छन् । यसरी उनीहरूले गर्ने त्रुटिहरू पनि फरक फरक किसिमका हुन्छन् । भाषा सिक्ने क्रममा कुनै सिकारुमा मातृभाषाको प्रभाव देखिन्छ भने कुनै सिकारुमा दोस्रो भाषा/मातृभाषा इतरको प्रभाव पर्न सक्दछ । तसर्थ भाषा सिक्ने क्रममा विद्यार्थीहरूले के कसरी त्रुटि गर्दछन् । ती त्रुटिहरू कसरी हुन्छन्, उनीहरूले गरेका

त्रुटिहरूमा के कुराले प्रभाव पारेको छ, जस्ता विषयमा अध्ययन, खोज अनुसन्धान गर्ने कार्यलाई त्रुटिविश्लेषण भनिन्छ । खासगरी त्रुटिविश्लेषण दोस्रोभाषा शिक्षण सिकाइका सन्दर्भमा विकसित भएको पद्धति भए पनि यसलाई जुनसुकै सन्दर्भमा प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

हाम्रो देश नेपालमा बोलिने थुप्रै भाषाहरूमध्ये थारूभाषा पनि एक हो । नेपालको पूर्व मेचीदेखि पश्चिम महाकालीसम्म विशेषगरी तराई र भित्री मधेसका क्षेत्रमा बसोबास गर्दै आइरहेका थारूभाषी समुदायका वक्ताहरूले नेपाली भाषाको सिकाइमा विभिन्न त्रुटिहरू गर्ने गर्दछन् । जसको परीक्षणका लागि यो अनुसन्धान नवलपुर जिल्लाका कक्षा ९ मा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययनमा केन्द्रित रहेको छ । नवलपुर जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययन गर्ने सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका १०० जना विद्यार्थीहरूले गरेका विभिन्न उच्चारणगत क्षमतालाई समग्र रूपमा आधार बनाएर चौथो अध्यायमा तालिकीकरण, व्याख्या र विश्लेषण गरिएको छ । यहाँ अ र आ, ट र त वर्गका, आदिमा आउने आधा 'स' वर्ण प्रयुक्त शब्दहरू, छ/छे/क्ष, रकार र रेफ, हलन्त र अजन्त शब्दहरू, ब र व, प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरू, ऋ र रि/री, श, स, ष प्रयुक्त शब्दहरू गरी जम्मा १२० वटा शब्दहरूलाई आधार बनाई समग्र विद्यार्थीहरूको उच्चारण स्थितिका आधारमा व्याख्या विश्लेषण गरिएको छ ।

समग्र विद्यार्थीहरूको शब्द उच्चारण क्षमता

यस शोधकार्यमा १०० जना (छात्र ५० र छात्र ५०) विद्यार्थीलाई १२० वटा शब्दहरू उच्चारण गर्न लगाइएको छ । जसलाई समग्र विद्यार्थीहरूको उच्चारण क्षमताका आधारमा अध्ययन गरिएको छ ।

समग्रताका आधारमा अ र आ प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा अ र आ प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ। तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत तथा अशुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत छुट्याएर राखिएको छ :

तालिका १

समग्रताका आधारमा अ र आ प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण	अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
अचानक	अचानक्	९१	९१	अचनक्/अचानक	९	९
आविष्कार	आबिस्कार्	९०	९०	अविस्कार/अभिकार	१०	१०
आश्चर्य	आस्चर्य	७५	७५	आचार्य	२५	२५
असाध्यै	असाद्ध्यइ	७५	७५	असाध्यइ	२५	२५
आधारित	आधारित्	८७	८७	अधरित् / आधिरित	१३	१३
अध्यक्षज्यूको	अद्ध्यक्छ्यज्यूको	५५	५५	अदछ्यज्यूको	४५	४५
आनन्द	आनन्द	८३	८३	आनद्, आनाद्	१७	१७
आरम्भ	आरम्भ	९०	९०	अरम्भ/आराम	१०	१०
आत्तिदै	आत्तिदै	९१	९१	अत्तिदै	९	९
अच्छी	अल्छि	९८	९८	अच्छी	२	२
आफ्नो	आफ्नो	९९	९९	अफनो	१	१
आजाद	आजाद्	९७	९७	आजद्, अजद	३	३

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'अध्यक्षज्यूको' शब्द

उच्चारणमा त्रुटि गरेको देखिन्छ । अन्य आश्चर्य, असाध्यै, आरम्भ शब्दहरूको उच्चारणमा पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको पाइन्छ ।

समग्रताका आधारमा 'ट र त' वर्गका शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा ट र त वर्गका शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत तथा अशुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत छुट्याएर राखिएको छ :

तालिका २

समग्रताका आधारमा 'ट र त' वर्गका शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी	अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
टोलाएर	टोलाएर	९३	९३	टेलाए/टेलिए	७	७
टिपिन्	टिपिन्	८४	८४	टपन्/टिफिन्	१६	१६
तरकारी	तर्कारि	८५	८५	टर्कारि/तर्कालि	१५	१५
पत्र	पत्त्र	९५	९५	पत	५	५
तिमी	तिमि	९७	९७	टिमि	३	३
टहटह	टहटह	९७	९७	टहट्	३	३
टपरी	टपरि	९७	९७	टपर, टोपरी	३	३
पछुतो	पछुतो	९३	९३	पछितो/पछुति	७	७
पटक्कै	पटक्कइ	९४	९४	पट्केको/पटक	६	६
टोक्यो	टोक्यो	९०	९०	टकया/टुकियो	१०	१०
चटक	चटक	७९	७९	चटक्कै	२१	२१
माटो	माटो	९५	९५	मोटो, मोटे	५	५

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'चटक' शब्दमा अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य टिपिन्, तरकारी, टपरी, टोलाएर, शब्दहरूको उच्चारणमा पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको पाइन्छ ।

समग्रताको आधारमा आदिमा आउने आधा 'स' वर्णको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा आदिमा आउने आधा 'स' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत तथा अशुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत छुट्याएर राखिएको छ :

तालिका ३

समग्रताका आधारमा आदिमा आउने आधा स प्रयुक्त शब्दको उच्चारण स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
सन्तान	सन्तान्	९३	९३	सनतान	७
सहिष्णुता	सहिष्णुता	७०	७०	सहेणु, ससहिष्णुता	३०
सम्यक	सम्यक्	८२	८२	सङ्थक/समभेक् समयक	१८
सङ्गीत	सङ्गित्	९०	९०	सङ्गत्	१०
स्कूल	स्कुल्	९६	९६	इस्कूल	४
स्थगित	स्थगित्	७१	७१	स्थागित्	२९
स्थायी	स्थाइ	६५	६५	इथाइ, सथाइ	३५
स्वाट्ट	स्वाट्ट	६७	६७	इस्वाटक/सवाटक	३३
स्नातक	स्नातक्	५१	५१	सनातक	४९
स्वप्न	स्वप्न	५४	५४	सपवन	४६
स्वार्थी	स्वार्थि	८०	८०	सवाथि	२०
स्नान	स्नान्	६०	६०	सनान्	४०

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दमध्ये सबै भन्दा बढी स्नातक शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य स्वप्न, स्नान, स्वाट्ट, स्थगित, सहिष्णुता शब्दहरूमा पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको पाइन्छ ।

समग्रताका आधारमा छ/छे र क्ष प्रयुक्त शब्दहरू

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा छ/छे र क्ष प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत तथा अशुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत छुट्याएर राखिएको छ :

तालिका ४

समग्रताका आधारमा छ/छे र क्ष प्रयुक्त शब्दहरू

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण	अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
क्षणिक	छ्यणिक्	८७	८७	छनुक्, श्रेनिक्	१३	१३
मान्छे	मान्छे	९६	९६	मछे	४	४
क्षेत्र	छेत्र	९६	९६	छेत्रि, श्रेत्र	४	४
शिक्षण	सिक्छण/सिच्छ्यण	८९	८९	सिक्छन्	११	११
छटपटी	छटपटी	९५	९५	छटपट्	५	५
इच्छा	इच्छा	९३	९३	इछ्छा	७	७
भिक्षा	भिक्छ्या/भिच्छ्या	९२	९२	भिछ्छा	८	८
क्षण	छ्यण्	८६	८६	छनक्/क्षन्	१४	१४
पहुतो	पछुतो	९२	९२	पछुत्	८	८
दिक्षा	दिक्छ्या/दिच्छ्या	९२	९२	दिछ्छा	८	८
राक्षस	राक्छ्यस्/राक्छ्यस्	८५	८५	राछ्छस्	१५	१५
क्षमायाचना	छ्यमायाचना	६७	६७	छमाछन्/श्रम्यचन	३३	३३

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'क्षमायाचना' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य 'राक्षस' क्षण, क्षणिक, शिक्षण, पछुतो, छटपटी शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ ।

समग्रताका आधारमा 'रकार' र रेफ प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा रकार र रेफ शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत तथा अशुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत छुट्याएर राखिएको छ :

तालिका ५

समग्रताका आधारमा 'रकार' र रेफ प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण	अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
प्रधान	प्रधान्	८७	८७	प्रदान्	१३	१३
प्रवर्धन	प्रवर्धन्	८०	८०	प्रबन्ध	२०	२०
पुर्खा	पुर्खा	९३	९३	पुखा-पर्खा	७	७
निर्वाचन	निर्वाचन	८५	८५	निवाचन	१५	१५
प्रार्थना	प्रार्थना	७४	७४	प्ररथना	४६	४६
निर्दयी	निर्दयि	७७	७७	निदयि	२३	२३
बर्सिन	बर्सिन्	७२	७२	बसिन्/बिर्सिन्	२८	२८
कार्यक्रम	कार्यक्रम्	९४	९४	कार्यक्रम	६	६
उपद्रो	उपद्रो	४६	४६	उप्रदो	५४	५४
दृष्कर्म	दुस्कर्म	७७	७७	दुस्टक्रम्	२३	२३
कर्तव्य	कर्तव्य	९४	९४	कर्ता	६	६
प्रगति	प्रगति	९४	९४	प्रगित	६	६

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबै भन्दा बढी 'उपद्रो' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य बर्सिन, प्रार्थना, निर्दयी, दुष्कर्म, प्रबर्धन, प्रधान, कर्तव्य शब्दहरूमा पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ ।

समग्रताका आधारमा हलन्त र अजन्त प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा हलन्त र अजन्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत तथा अशुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत छुट्याएर राखिएको छ :

तालिका सं. ६

समग्रताका आधारमा हलन्त र अजन्त प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण	अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
जङ्गल	जङ्गल्	९९	९९	जङ्गल	१	१
तरल	तरल्	१००	१००	-	-	-
विहान	बिहान	८१	८१	बिहान्	१९	१९
भात	भात्	९४	९४	भत	६	६
स्याल	स्याल्	९२	९२	सयाल	८	८
भेट्न	भेट्न्	८४	८४	भेटन्	१६	१६
कर्मचारी	कर्मचारि	९३	९३	करम्चारि	७	७
शुभ	सुभ	८५	८५	सुभ्	१५	१५
नगद	नगद्	९३	९३	नकत्/नगत्	७	७
भगवान	भगवान्	९९	९९	भगुवान्	१	१
राम	राम्	१००	१००	-	-	-
व्याज	ब्याज्	९६	९६	ब्याज/ओज	४	४

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'बिहान' शब्दमा अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य भेट्टन, शुभ, स्याल, नगद शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ ।

समग्रताका आधारमा 'ब' र 'व' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा ब र व शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत तथा अशुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत छुट्याएर राखिएको छ :

तालिका ७

समग्रताका आधारमा 'ब' र 'व' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण	अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
बलिन्द्रधारा	बलिन्द्र धारा	८१	८१	बलिद्रधार्	१९	१९
विकल्प	बिकल्प	९१	९१	बिकल्प्	९	९
द्वित्व	द्वित्व	६०	६०	दुत्ते/दित्त	४०	४०
विश्वास	बिस्वास्	९२	९२	बिरबास्	८	८
वाग्मती	बाग्मति	९१	९१	बिगमत्	९	९
विश्व	बिस्व	९४	९४	विसब्	६	६
भविष्य	भबिस्स्य	९९	९९	भोबिस्स्य	१	१
विचार	बिचार	९५	९५	बिचारा	५	५
भावना	भाबना	६७	६७	भउना	३३	३३
देवता	देबता	९१	९१	देउता	९	९
मूल्यवान्	मूल्यवान्	९५	९५	मूल्यबना	५	५
अनुभव	अनुभव	९५	९५	अनुभाब्/अनुअभव	५	५

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'द्वित्व' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ। अन्य भावना, बलिन्द्रधारा, विकल्प, वाग्मती, देबता, मूल्यावन् शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ।

समग्रताका आधारमा प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ। तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत तथा अशुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत छुट्याएर राखिएको छ :

तालिका ८

समग्रताका आधारमा प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण	अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
टाठो	टाठो	८५	८५	ठाटो, ठाडो	१५	१५
सहायता	सहायता	७९	७९	साहेता, सहायत	२१	२१
घडी	घडि	९८	९८	घणी	२	२
काग	काग्	८९	८९	काघ्	११	११
अनुच्छेद	अनुच्छेद्	९०	९०	अनछेद, घनछेद	१०	१०
स्वच्छ	स्वच्छ	८५	८५	सवच्छ	१५	१५
जाँतो	जाँतो	९१	९१	भाँतो	९	९
विद्यार्थी	विद्दयार्थि	७३	७३	विधार्थि, विदार्थि	२७	२७
गम्भीर	गम्भिर	९१	९१	गमभिर	९	९
महाधिबेसन	महाधिबेसन्	८२	८२	माथिबेसन	१८	१८
साभा	साभा	९३	९३	साभ, साजा	७	७
घोडा	घोडा	९३	९३	घोणा	७	७

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरू मध्ये सबैभन्दा बढी 'विद्यार्थी' शब्दमा अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ। सहायता, महाधिवेसन, स्वच्छ, टाठो, काग, अनुच्छेद, जाँतो, घोडा शब्दहरू अन्य पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ।

सगम्रताका आधारमा ऋ र रि/री निहित शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा ऋ र रि/री निहित शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ। तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत तथा अशुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत छुट्याएर राखिएको छ :

तालिका ९

सगम्रताका आधारमा ऋ र रि/री निहित शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी	अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
उपकारी	उपकारी	८६	८६	अपकारी	१४	१४
राम्ररी	राम्ररि	९४	९४	राम्रि	६	६
पत्रिका	पत्त्रिका	९२	९२	पतिका, पट्रिका	८	८
ऋण	रिण्	९४	९४	त्रण	६	६
परीक्षा	परिक्छ्या/परिच्छ्या	९८	९८	परिछ्या	२	२
वृद्धा	वृद्धा	६६	६६	वृदा, बुधा	३४	३४
कृषि	क्रिसि	९३	९३	कुसि	७	७
मृत्यु	म्रित्त्यु	९३	९३	मुतय	७	७
अमृत	अम्मित	८९	८९	अमत/अभित	११	११
रिकापी	रिकापि	९५	९५	रिसापि	५	५
धृष्टता	ध्रिस्टता	६२	६२	धुसटा,	३८	३८
ऋतु	रितु	९०	९०	त्रतु, त्रातु	१०	१०

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'धृष्टता' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य 'बृद्धा, उपकारी, अमृत, ऋतु, पत्रिका , कृषि 'ऋण' शब्दहरूमा पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ ।

समग्रताका आधारमा श, ष, स प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा श, ष, स शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत तथा अशुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत छुट्याएर राखिएको छ :

तालिका १०

समग्रताका आधारमा श, ष, स प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण	अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
सहयोग	सहयोग्	८८	८८	सइयोग्	१२	१२
शरीर	सरिर्	९४	९४	सारिरिक्	६	६
स्वास्थ्य	स्वास्थ्य	९२	९२	सवासथ्य	८	८
उत्सुकता	उत्सुकता	८६	८६	उतसुकता	१४	१४
शिक्षक	सिच्छयक्/सिक्छयक्	९४	९४	सिच्छा	६	६
दोष	दोस्	९६	९६	रोस्	४	४
औषधि	औसधि	८२	८२	औषदि	१८	१८
दिवस	दिबस्	८९	८९	दिवास्	११	११
घरायसी	घरायसि	९२	९२	घारायसि	८	८
शान्ति	सान्ति	९५	९५	सानति	५	५
कृषक	क्रिसक	९२	९२	कुसक	८	८
विषालु	बिसालु	९४	९४	बिसुलि	६	६

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी औषधि शब्दमा अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य उत्सुकता, सहयोग, दिवस, घरायसी, कृषक, स्वास्थ्य, विषालु, शिक्षक, शान्ति शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ ।

अध्याय पाँच

लैङ्गिकताका आधारमा उच्चारण क्षमता

यस अध्ययनमा लैङ्गिकताका आधारमा थारूभाषी विद्यार्थीहरूको स्तरीय नेपाली उच्चारण क्षमताको अध्ययन गरिएको छ । यस क्रममा पाँच वटा सामुदायिक र पाँच वटा संस्थागत विद्यालयका ५० जना छात्रा र ५० जना छात्राहरूको उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन गरिएको छ । यस आधारमा उनीहरूको उच्चारणगत त्रुटिहरूलाई विभिन्न शीर्षकमा विभाजन गरी तालिकीकरण, व्याख्या र विश्लेषण गरिएको छ ।

छात्रा र छात्र विद्यार्थीहरूको उच्चारण क्षमता

यस अध्ययनमा ५० जना छात्रा र ५० जना छात्र विद्यार्थीहरूको उच्चारण त्रुटिको अध्ययन गरिएको छ । यसमा थारूभाषी विद्यार्थीहरूलाई शब्दहरू उच्चारण गर्न लगाइएको छ । विद्यार्थीहरूको उच्चारण अवस्थालाई विभिन्न शीर्षक राखी तालिकाद्वारा व्याख्या गरिएको छ ।

लैङ्गिकताका आधारमा शब्दहरू उच्चारण क्षमता

यस अध्ययनमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका छात्रा र छात्रले शब्द उच्चारणमा गरेका त्रुटिलाई तालिकामा राखिएको छ । यसमा जम्मा १२० शब्दहरू उच्चारण गर्न लगाइएको छ । शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी सङ्ख्या र प्रतिशत उल्लेख गरिएको छ । जसबाट सबैभन्दा बढी शुद्ध उच्चारण र कम शुद्ध उच्चारण गर्ने शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ ।

लैङ्गिकताका आधारमा 'अ' र 'आ' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा 'अ' र 'आ' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ। तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ। जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ। ती शब्दहरू निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ११

लैङ्गिकताका आधारमा 'अ' र 'आ' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणगत स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा		अशुद्ध उच्चारण	अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
अचानक	अचानक्	४८	९६	अचनक्	४३	८६
आविष्कार	आविस्कार्	३४	६८	अभिकार	३६	७२
आश्चर्य	आस्चर्य	३४	६८	आचार्य	४१	८२
असाध्यै	असाद्ध्यइ	३६	७२	असाध्यइ	३९	७८
आधारित	आधारित्	४४	८८	आधारित	४३	८६
अध्यक्षज्यूको	अद्ध्यच्छ्य/अद्ध्यच्छ्य	२३	४६	अदछ्यनिडको	३२	६४
आनन्द	आनन्द	४१	८२	आनाद्/आनद्	४२	८४
अल्छी	अल्छि	४९	९८	आच्छि	४९	९८
आरम्भ	आरम्भ	४४	९९	अरम्भ, आराम	४६	९२
आत्तिदै	आत्तिदै	४५	९०	अत्तिदै	४६	९२
आफ्नो	आफ्नो	४८	९६	अफनो	४९	९८
आजाद	आजाद्	३५	७०	आजद्, अज्द्	४३	८६

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत ५०-५० गरी १०० जना छात्र र छात्रा विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'अध्यक्षज्यूको' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ। अन्य , आविष्कार, आश्चर्य, आजाद, असाध्यै, आनन्द, अचानक, शब्दहरूमा पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ। शुद्ध

उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा छात्रको भन्दा छात्राको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ ।

लैङ्गिकताका आधारमा ट र त वर्गका शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूको नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा 'ट' र 'त' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १२

लैङ्गिकताका आधारमा 'ट' र 'त' वर्गका शब्दहरूको उच्चारण स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र		अशुद्ध उच्चारण	अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
टोलाएर	टोलाएर	४७	९४	टोलाए	४६	९२
टिपिन्	टिपिन्	४१	८२	टपनु/टिफिन्	४३	८६
तरकारी	तर्कारि	४२	८४	टरकारि/तर्कालि	४३	८६
पत्र	पत्त्र	४९	९८	पत	४९	९८
तिमी	तिमि	४८	९६	टिमि	४७	९४
टहटह	टहटह	४७	९४	टहट्	४९	९८
टपरी	टपरि	४८	९६	टपर, टोपरी	४९	९८
पछुतो	पछुतो	४७	९५	पछितो/पछुति	४६	९२
पटक्कै	पटक्कइ	४६	९२	पट्केको/पटक	४८	९६
टोक्यो	टोक्यो	४४	८८	टकया/टुकियो	४६	९२
चटक	चटक	३९	७८	चटक्कै	४०	८०
माटो	माटो	४६	९२	मोटो, मोटे	४९	९८

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनतर ५०-५० गरी १००

जना छात्र र छात्रा विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा

बढी 'चटक' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य टिपिन्, तरकारी, टोक्यो, माटो, पहुतो शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा छात्रको भन्दा छात्राको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ ।

लैङ्गिकताका आधारमा आदिमा आउने आधा 'स' वर्णको प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा आदिमा आउने आधा 'स' वर्ण प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ । तलको तालिका शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १३

लैङ्गिकताका आधारमा आदिमा आउने आधा 'स' वर्ण प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र		अशुद्ध उच्चारण गर्ने	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
सन्तान	सन्तान्	४६	९२	सनतान	४७	९४
सहिष्णुता	सहिष्णुता	४३	८६	सहेणुता, ससहिबुता	३८	७६
सम्यक	सम्यक्	४२	८४	समभेक्/समयक	४०	८०
सङ्गीत	सङ्गित्	४५	९०	सङ्गत	४५	९०
स्कूल	स्कुल्	४६	९२	इस्कूल	५०	१००
स्थगित	स्थगित्	३५	७०	स्थागित्	३८	७६
स्थायी	स्थाइ	२२	४४	इथाइ, सथाइ	३१	६२
स्वाट्ट	स्वाट्ट	३६	७२	इस्वाटक सवाटक	३१	६२
स्नातक	स्नातक्	२०	४०	सनातक	२८	५६
स्वप्न	स्वप्न	२७	५४	सपवन	४२	८४
स्वार्थी	स्वार्थि	३८	७६	सवाथि	२६	५२
स्नान	स्नान्	२४	४८	सनान्		

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत ५०-५० गरी १०० जना छात्र र छात्रा विद्यार्थीहरूलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'स्नातक' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य स्थायी, स्वप्न, स्नान, स्वाट्ट, सम्यक, सहिष्णुता, शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा छात्रको भन्दा छात्राको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ ।

लैङ्गिकताका आधारमा छ/छे र क्ष प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा छ र छे, क्ष प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १४

लैङ्गिकताका आधारमा छ/छे र क्ष प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र		अशुद्ध उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
क्षणिक	छ्यणिक्	४२	८४	छनुकु, श्रेणिक	४५	९०
मान्छे	मान्छे	४८	९६	मछे	४८	९६
क्षेत्र	छेत्र	४८	९६	छेत्रि, श्रेत्र	४८	९६
शिक्षण	सिक्छ्यण/सिच्छ्यण	४२	८२	सिक्छन्	४७	९४
छटपटी	छट्पटी	४८	९६	छट्पट्	४७	९४
इच्छा	इच्छा	४५	९०	इछ्छा/इश्छा	४८	९६
भिक्षा	भिक्छ्या/भिच्छ्या	४६	९२	भिछ्छा/भिश्छा	४६	९२
क्षण	छ्यण्	४४	८८	छनक्/श्चन्	४२	८४
पहुतो	पछुतो	४६	९२	पछुत्	४६	९२
दिक्षा	दिक्छ्या/दिच्छ्या	४६	९२	दिछ्छा	४६	९२
राक्षस	राक्छ्यस्/राक्छ्यस्	४१	८२	राक्छस्	४४	८८
क्षमायाचना	छ्यमायाचना	३२	६४	छमाछन्/श्चम्यचन	३५	७०

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत ५०-५० गरी १०० जना छात्र र छात्रा विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'क्षमायाचना' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य राक्षस, क्षण, क्षणिक, शिक्षण, पछुतो, छटपटी, शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा छात्रको भन्दा छात्राको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ ।

लैङ्गिकताका आधारमा रकार र रेफ प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा रकार र रेफ प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १५

लैङ्गिकताका आधारमा रकार र रेफ प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र		अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
प्रधान	प्रधान्	४४	८८	प्रदान्	४३	८६
प्रवर्धन	प्रवर्धन्	३८	७६	प्रबन्ध	४२	८४
पुर्खा	पुरखा	४५	९०	पुखा-पर्खा	४८	९६
निर्वाचन	निर्वाचन	४१	८२	निवाचन	४४	८८
प्रार्थना	प्रार्थना	३४	६८	प्ररथना	४०	८०
निर्दयी	निर्दयि	३७	७४	निदयि	४०	८०
बर्सिन	बर्सिन्	३२	६४	बसिन्/बिसिन्	४०	८०
कार्यक्रम	कार्यक्रम्	४६	९२	कार्यक्रम	४८	९६
उपद्रो	उपद्रो	२७	५४	उप्रदो	१९	३८
दृष्कर्म	दुस्कर्म	३८	७६	दुस्टकर्म	३९	७८
कर्तव्य	करतव्य	४६	९२	कर्ता	४८	९६
प्रगति	प्रगति	४७	९४	प्रगित	४७	९४

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्ययनतर ५०-५० गरी १०० जना छात्र र छात्रा विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'उपद्रो' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ। अन्य बर्सिन, प्रार्थना, निर्दयी, दुष्कर्म, प्रवर्धन, प्रधान, कर्तव्य शब्दहरूमा पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ। शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा छात्रको भन्दा छात्राको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ।

लैङ्गिकताका आधारमा हलन्त र अजन्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा हलन्त र अजन्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ। तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशतमा राखिएको छ। जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ। ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १६

लैङ्गिकताका आधारमा हलन्त र अजन्त प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण	अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
जङ्गल	जङ्गल्	४९	९८	जङ्गल	४९	९८
तरल	तरल्	५०	१००	-	५०	१००
विहान	बिहान	४२	८४	बिहान्	४२	८४
भात	भात्	४७	९४	भत	४७	९४
स्याल	स्याल्	४५	९०	सयाल	४५	९०
भेट्न	भेट्न	४३	८६	भेटन्	४३	८६
कर्मचारी	कर्मचारि	४८	९६	कर्मचारि	४५	९०
शुभ	सुभ	४०	८०	सुभ्	४५	९०
नगद	नगद्	४५	९०	नकत्/नगत्	४८	९६
भगवान	भगवान्	४९	९८	भगुवान्	४९	९८
राम	राम्	५०	१००	-	५०	१००
व्याज	ब्याज्	४६	९२	व्याज	४३	८६

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्ययनयरत ५०-५० गरी १०० जना छात्र र छात्रा विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न ल्याइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'बिहान' शब्दमा अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ। अन्य भेट्टन, शुभ, स्याल, नगद शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ। शुद्ध उच्चारणका अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा छात्र र छात्राको शुद्ध उच्चारण अवस्था समान नै रहेको देखिन्छ।

लैङ्गिकताका आधारमा 'ब' र 'व' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा 'ब' र 'व' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ। तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ। जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पहिचान गर्न सकिन्छ। ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १७

लैङ्गिकताका आधारमा 'ब' र 'व' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र		अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र	अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
बलिन्द्रधारा	बलिन्द्र धारा	३७	७४	बलिद्रधार्	४४	८८
विकल्प	बिकल्प	४३	८६	बिकल्प्	४८	९६
द्वित्व	द्वित्व	२२	४४	दुतते/दितब	३३	६६
विश्वास	बिस्वास्	४६	९२	बिरबास्	४६	९२
वाग्मती	बागमति	४४	८८	बिगमत्	४८	९६
विश्व	बिस्व	४४	८८	विसब्	४७	९४
भविष्य	भविस्स्य	४८	९६	भोबिस्स्य	४६	९२
विचार	बिचार	५०	१००	बिचारा	४९	९८
भावना	भाबना	४७	९४	भउना	४६	९२
देवता	देबता	३३	६६	देउता	३४	६८
मूल्यवान्	मूल्यवान्	४५	९०	मूल्यबना	४६	९२
अनुभव	अनुभव	४९	९८	अनुभाब्/अनुअभव	४८	९६

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत ५०-५० गरी १०० जना छात्र र छात्रा विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'द्वित्व' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य भावना, बलिन्द्रधारा, विकल्प, वाग्मती, देवता, मूल्यवान्, शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा छात्रको भन्दा छात्राको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ ।

लैङ्गिकताका आधारमा प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १८

लैङ्गिकताका आधारमा प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारणगत

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र		अशुद्ध उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
टाठो	टाठो	४१	८२	ठाटो, ठाडो	४४	८८
सहायता	सहायता	३७	७४	साहेता, सहायत	४२	८४
घडी	घडि	५०	१००	घणि	४८	९६
काग	काग्	४५	९०	काघ्	४५	९०
अनुच्छेद	अनुच्छेद्	४५	९०	अनछेद, घनछेद	४५	९०
स्वच्छ	स्वच्छ	४१	८२	सवच्छ	४४	८८
जाँतो	जाँतो	४३	८६	भाँतो	४८	९६
विद्यार्थी	विद्दयार्थि	३४	६८	विधार्थि/विदारथि	३९	७८
गम्भीर	गम्भिर	४७	९४	गमभिर	४४	८८
महाधिबेसन	महाधिबेसन्	३९	७८	माथिवेसन	४३	८६
साभा	साभा	४८	९६	साभ, साजा	४६	९२
घोडा	घोडा	४५	९०	घोणा	४८	९६

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत ५०-५० गरी १०० जना छात्र र छात्रा विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबै भन्दा बढी विद्यार्थी शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य सहायता, महाधिवेसन, स्वच्छ, टाठो, काग, अनुच्छेद, जाँतो, घोडा शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा छात्र को भन्दा छात्राको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको छ ।

लैङ्गिकताका आधारमा ऋ र रि/री प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा ऋ र रि/री प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १९

लैङ्गिकताका आधारमा ऋ र रि /री प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणगत स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र		अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
उपकारी	उपकारी	४१	८२	अपकारी	४५	९०
राम्ररी	राम्ररि	४७	९४	राम्ररि	४७	९४
पत्रिका	पत्त्रिका	४६	९२	पतिका, पट्रिका	४६	९२
ऋण	रिण्	४१	८२	त्रण	४५	९०
परीक्षा	परिक्छ्या/परिच्छ्या	४९	९८	परिछा	४९	९८
वृद्धा	वृद्धा	३२	६४	वृदा, बुधा	३४	६८
कृषि	क्रिसि	४५	९०	कुसि	४८	९६
मृत्यु	म्रित्त्यु	४६	९२	मुतय	४६	९२
अमृत	अम्भ्रित	४२	८४	अमत/अभित	४२	८४
रिकापी	रिकापि	४७	९४	रिसापि	४६	९२
धृष्टता	ध्रिस्टता	२७	५४	धुसटा,	२७	५४
ऋतु	रितु	४३	८६	त्रतु,	४३	८६

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत ५०-५० गरी १०० जना छात्र र छात्रा विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबै भन्दा बढी 'धृष्टता' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य बृद्धा, उपकारी अमृत, ऋतु, पत्रिका, कृषि, ऋण, शब्दहरूमा पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा लगभग समान नै देखिन्छ ।

लैङ्गिकताका आधारमा श, ष, सा प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा श, ष, स प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २०

लैङ्गिकताका आधारमा प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारणगत स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र		अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
सहयोग	सहयोग्	४२	८४	सइयोग्	४६	९२
शरीर	सरिर्	४६	९२	सारिरिक्	४८	९६
स्वास्थ्य	स्वास्थ्य	४५	९२	सवासथ्य	४७	९४
उत्सुकता	उत्सुकता	४२	८४	उतसुकता	४४	८८
शिक्षक	सिच्छ्यक्/सिक्छ्यक्	४६	९२	सिछ्छा	४८	९६
दोष	दोस्	४८	९६	रोस्	४८	९६
औषधि	औसधि	४१	८२	औषदि	४१	८२
दिवस	दिवस्	४३	८६	दिवास्	४६	९२
घरायसी	घरायसि	४३	८६	घारायसि	४९	९८
शान्ति	सान्ति	४७	९४	सानति	४८	९६
कृषक	क्रिसक	४४	८८	कुसक	४८	९६
विषालु	बिसालु	४६	९२	बिसुलि	४८	९६

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा पाँचमा अध्ययनरत ५०-५० गरी १०० जना छात्र र छात्रा विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी औषधि, शब्दमा अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य उत्सुकता, सहयोग, दिवस, घरायसी, कृषक , स्वास्थ्य, विषालु, शान्ति शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको विषालु, शान्ति शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा छात्रको भन्दा छात्राको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ ।

अध्याय छ

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा उच्चारण क्षमता

यस अध्यायमा विद्यालय प्रकृतिका आधारमा थारूभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन गरिएको छ । यस क्रममा पाँच वटा सामुदायिक र पाँच वटा संस्थागत विद्यालयका ५० जना छात्रा र ५० जना छात्रहरूले शब्द उच्चारणमा गर्ने त्रुटिको अध्ययन गरिएको छ । यस आधारमा उनीहरूको उच्चारणगत त्रुटिहरूलाई विभिन्न शीर्षकमा विभाजन गरी तालिकीकरण, व्याख्या र विश्लेषण गरिएको छ ।

सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको उच्चारण क्षमता

यस अध्ययनमा पाँच वटा सामुदायिक र पाँच वटा संस्थागत विद्यालयका ५० जना छात्रा र ५० जना छात्र विद्यार्थीहरूको शब्द उच्चारणमा गर्ने त्रुटिको अध्ययन गरिएको छ ।

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

यस अध्ययनमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका छात्रा र छात्रले शब्दगत उच्चारण गरेका त्रुटिलाई तालिकामा राखिएको छ । जसलाई विद्यालय प्रकृतिका आधारमा अध्ययन गरिएको छ । यसमा जम्मा १२० वटा शब्दहरू उच्चारण गर्न लगाइएको छ । शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी सङ्ख्या र प्रतिशत उल्लेख गरिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्द पनि पहिचान गर्न सकिन्छ ।

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा 'अ' र 'आ' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा 'अ' र 'आ' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरू निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २१

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा 'अ' र आ प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणगत स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण		अशुद्ध उच्चारण	
		गर्ने विद्यालयका विद्यार्थी	सङ्ख्या प्रतिशत	गर्ने सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थी	सङ्ख्या प्रतिशत
अचानक	अचानक्	४८	९६	अचनक्	४३ ८६
अध्यक्षज्यूको	अध्यच्छ्यू	३०	६०	अदछ्यनिडको	२५ ५०
आजाद	आजाद्	३९	७८	आजद्	३९ ७८
आविष्कार	आबिस्कार्	४२	८४	आभिकार	२८ ५६
आश्चर्य	आस्चर्य	४०	८०	आचार्य	३५ ७०
असाध्यै	असाद्ध्यइ	४०	८०	असाध्यइ	३५ ७०
आधारित	आधारित्	४५	९०	आधिरित	४२ ८४
आनन्द	आनन्द	४३	८६	आनाद्	४० ८०
अल्छी	अल्छि	४९	९८	अच्छि	४९ ९८
आरम्भ	आरम्भ	४७	९४	आराम, आरम्भ्	४३ ८६
आत्तिदै	आत्तिदै	४५	९०	अत्तिदै	४६ ९२
आफ्नो	आफ्नो	४९	९८	अफ्नो	४८ ९६

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका ५०-५० गरी १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'अध्यक्षज्यूको' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य, आविष्कार, आश्चर्य, आजाद, असाध्यै, आनन्द, अचानक, शब्दहरूमा पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा संस्थागत भन्दा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ ।

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा ट र त वर्गका शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूको नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा 'ट' र 'त' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २२

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा 'ट' र 'त' वर्गका शब्दहरूको उच्चारणगत स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र		अशुद्ध उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
टोलाएर	टोलाएर	४७	९४	टोलाए	४६	९२
टिपिन्	टिपिन्	४५	९०	टपन्	३९	७८
तरकारी	तर्कारि	४५	९०	टरकारि/तर्कालि	४०	८०
पत्र	पत्त्र	५०	५०	पत	४८	९६
तिमी	तिमि	४८	९६	टिमि	४७	९४
टहटह	टहटह	४९	९८	टहट्	४८	९६
टपरी	टपरि	४८	९६	टोपरी	४९	९८
पछुतो	पछुतो	४८	९६	पछितो	४५	९०
पटक्कै	पटक्कइ	४९	९८	पटेक्को	४५	९०
टोक्यो	टोक्यो	४६	९८	टक्या	४४	८८
चटक	चटक	४०	८०	चटक्कै	३९	७८
माटो	माटो	४८	९६	मोटो, मोटे	४७	९४

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका ५०-५० गरी १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'चटक', शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य टिपिन्,

तरकारी, टपरी, टोलाएर शब्दहरूको उच्चारणमा पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ। शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा संस्थागत भन्दा सामुदासियक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको शुद्ध शब्दउच्चारण अवस्था राम्रो रहेको देखिन्छ।

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा आदिमा आउने आधा 'स' वर्णको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा आदिमा आउने आधा 'स' वर्ण प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ। तलको तालिका शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ। जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ। ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २३

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा आदिमा आउने आधा 'स' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र		अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र	अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
सन्तान	सन्तान्	४७	९४	सनतान	४६	९२
सहिष्णुता	सहिष्णुता	४०	८०	सहेणुता, ससहिबुता	३०	६०
सम्यक	सम्यक्	४२	८४	समभेक् समयक	४०	८०
सङ्गीत	सङ्गित्	४६	९२	सङ्गत	४४	८८
स्कूल	स्कुल्	४८	९६	इस्कूल	४८	९६
स्थगित	स्थगित्	४०	८०	सथागित्	३१	६२
स्थायी	स्थाइ	४०	८०	सथाइ	२०	४०
स्वाट्ट	स्वाट्ट	४३	८६	सवाटक	२४	४८
स्नातक	स्नातक्	३१	६२	सनातक	२०	४०
स्वप्न	स्वप्न	३०	६०	सपवन	२४	४८
स्वार्थी	स्वार्थि	४१	८२	सवाथि	३९	७८
स्नान	स्नान्	३१	६२	सनान्	१९	३८

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा पाँचमा अध्ययनरत सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका ५०-५० गरी १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'स्नातक' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य स्वप्न, स्नान, स्वाट्ट, स्थगित, सहिष्णुता शब्दहरूमा पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा संस्थागत भन्दा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो देखिन्छ ।

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा 'छ', 'छे', 'क्ष' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा छ र छे, क्ष प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २४

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा छ/छे र क्ष प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण गर्ने	अशुद्ध उच्चारण गर्ने संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
क्षणिक	छ्यणिक	४५	९०	श्रनिक	४२	८४
मान्छे	मान्छे	४८	९६	मछे	४८	९६
क्षेत्र	छेत्र	४९	९८	श्रेत्र	४७	९४
शिक्षण	सिक्छ्यक/सिच्छ्यक	४७	९४	सिक्छन्	४२	८४
छटपटी	छट्पटी	४७	९४	छट्पट्	४८	९६
इच्छा	इच्छा	४८	९६	इछ्छा	४५	९०
भिक्षा	भिक्छ्या/भिच्छ्या	४८	९६	भिछ्छा	४४	८८
क्षण	छ्यण्	४२	८४	श्रण/क्षन्	४४	८८
पहुतो	पछुतो	४७	९४	पछुत्	४५	९०
दिक्षा	दिक्छ्या/दिच्छ्या	४७	९४	दिछ्छा, दिश्रा	४५	९०
राक्षस	राक्छ्यस्/राक्छ्यस्	४५	९०	राक्छस्	४०	८०
क्षमायाचना	छ्यमायाचना	३७	७४	श्रम्यचन, छमाछन्	३०	६०

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका ५०-५० गरी १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी क्षमायाचना' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ। अन्य 'राक्षस, क्षण, क्षणिक, पछुतो, छटपटी शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ। शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा संस्थागत भन्दा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ।

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा रकार र रेफ प्रयोग भएका शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा छ/छे र क्ष प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ। तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ। जसबाट कम शुद्ध उच्चारणको शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ। ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २५

विद्यालय प्रकृतिको आधारमा रकार र रेफ प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
प्रधान	प्रधान्	४५	९०	प्रदान्	४२	८४
प्रवर्धन	प्रवर्धन्	४५	९०	प्रबन्ध	३५	७०
पुर्खा	पुरखा	४८	९६	पुखा-पर्खा	४५	९०
निर्वाचन	निर्वाचन	४५	९०	निवाचन	४०	८०
प्रार्थना	प्रार्थना	४०	८०	प्ररथना	३४	६८
निर्दयी	निर्दयि	४२	८४	निदयि	३५	७०
बर्सिन	बर्सिन्	४२	८४	बसिन्/बिर्सिन्	३०	६०
कार्यक्रम	कार्यक्रम्	४९	९८	कार्यक्रम	४५	९०
उपद्रो	उपद्रो	३२	६४	उप्रदो	१४	२८
दृष्कर्म	दुस्कर्म	४०	८०	दुस्टक्रम्	३७	७४
कर्तव्य	कर्तव्य	५०	१००	कर्ता	४४	८८
प्रगति	प्रगति	४९	९८	प्रगित	४५	९०

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्ययनतर सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका ५०-५० गरी १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'उपद्रो' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य बर्सिन, प्रार्थना, निर्दयी, दुष्कर्म, प्रवर्धन प्रधान कर्तव्य शब्दहरूमा पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा संस्थागत भन्दा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ ।

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा हलन्त र अजन्त प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा हलन्त र अजन्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २६

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा 'हलन्त' र 'अजन्त' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण	अशुद्ध उच्चारण गर्ने संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
जङ्गल	जङ्गल्	५०	१००	जङ्गल	४९	९८
तरल	तरल्	५०	१००	-	५०	१००
विहान	बिहान	४४	८८	विहान्	३७	७२
भात	भात्	४८	९६	भत	४६	९२
स्याल	स्याल्	४७	९४	सयाल	४५	९०
भेट्न	भेट्न	४४	८८	भेटन्	४०	८०
कर्मचारी	कर्मचारि	४८	९६	करम्चारि	४५	९०
शुभ	सुभ	४२	८४	सुभ्	४३	८६
नगद	नगद्	४८	९६	नकत्,नगत्	४५	९०
भगवान	भगवान्	४९	९८	भगुवान्	४९	९८
राम	राम्	५०	१००	-	५०	१००
व्याज	ब्याज्	४८	९६	बयाज	४८	९६

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्यनयरत सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका ५०-५० गरी १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'बिहान' शब्दमा अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य भेट्न, शुभ, स्याल, नगद, शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा संस्थागत भन्दा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ ।

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा 'ब' र 'व' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा 'ब' र 'व' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २७

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा 'ब' र 'व' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने सामुदायिक विद्यालय विद्यार्थी		अशुद्ध उच्चारण गर्ने सामुदायिक विद्यालय विद्यार्थी	अशुद्ध उच्चारण गर्ने संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थी	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
बलिन्द्रधारा	बलिन्द्र धारा	४२	८४	बलिद्रधार्	३९	७८
विकल्प	बिकल्प	४७	९४	बिकल्प्	४४	८८
द्वित्व	द्वित्व	३०	७०	दितव	२०	४०
विश्वास	बिस्वास्	४९	९८	विरबास्	४३	८६
वाग्मती	बागुमति	४७	९४	बिगमत्	४५	९०
विश्व	बिस्व	४७	९४	विसब्	४४	८८
भविष्य	भबिस्स्य	४८	९६	भोबिस्स्य	४६	९२
विचार	बिचार	५०	१००	बिचारा	४९	९८
भावना	भाबना	४८	९६	भउना	४७	९४
देवता	देबता	३७	७४	देउता	३०	६०
मूल्यवान्	मूल्यवान्	४७	९४	मूल्यबना	४४	८८
अनुभव	अनुभव	४८	९६	अनुअभव	४७	९४

माथिको तालिकाको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका ५०-५० गरी १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'द्वित्व' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ। अन्य 'भावना, बलिन्द्रधारा, विकल्प, वाग्मती, देवता, मूल्यवान्' शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ। शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा संस्थागत भन्दा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ।

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ। तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ। जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ। ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २८

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारण स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र		अशुद्ध उच्चारण	अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
टाठो	टाठो	४५	९०	ठाटो, ठाडो	४०	८०
सहायता	सहायता	४१	८२	साहेता, सहायत्	३८	७६
घडी	घडि	५०	१००	घणि	४८	९६
काग	काग्	४५	९०	काघ्	४४	८८
अनुच्छेद	अनुच्छेद्	४६	९२	अनछेद,	४४	८८
स्वच्छ	स्वच्छ	४४	८८	सवछ	४१	८२
जाँतो	जाँतो	४७	९४	भाँतो	४४	८८
विद्यार्थी	विद्द्यार्थि	४०	८०	विधार्थि,	३३	६६
गम्भीर	गम्भिर	४७	९४	गमभिर	४४	८८
महाधिबेसन	महाधिबेसन्	४२	८४	माथिवेसन	४०	८०
साभा	साभा	४८	९६	साभ, साजा	४५	९०
घोडा	घोडा	४७	९४	घोणा	४६	९२

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका ५०-५० गरी १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'विद्यार्थी' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य सहायता, महाधिवेसन, स्वच्छ, टाठो, काग, अनुच्छेद, जाँतो, घोडा शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा संस्थागत भन्दा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ ।

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा ऋ र रि/री प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा ऋ र रि/री प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि उच्चारण गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २९

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा ऋ र रि /री प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणगत स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र		अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र	अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
उपकारी	उपकारि	४६	९२	अपकारी	४०	८०
राम्ररी	राम्ररि	४८	९६	राम्ररि	४६	९२
पत्रिका	पत्त्रिका	४८	९६	पट्रिका	४४	८८
ऋण	रिण	४५	९०	त्रण	४१	८२
परीक्षा	परिक्छ्या/परिच्छ्या	४८	९६	परिछ्या	५०	१००
वृद्धा	वृद्धा	३८	७६	वृदा, बुधा	२८	५६
कृषि	क्रिसि	४९	९८	कुसि	४४	८८
मृत्यु	म्रित्त्यु	४८	९६	मुतय	४५	९०
अमृत	अम्मित	४६	९२	अमत,अमित	४३	८६
रिकापी	रिकापि	४८	९६	रिसापि	४७	९४
धृष्टता	धिस्टता	३८	७६	धुसटा,	२४	४८
ऋतु	रितु	४८	९६	त्रतु, त्रातु	४२	८४

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका ५०-५० गरी १०० जना छात्र र छात्रा विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी 'धृष्टता' शब्द अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य बृद्धा, उपकारी अमृत, ऋतु, पत्रिका, कृषि, ऋण, शब्दहरूमा पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेदा संस्थागत भन्दा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहको पाइन्छ ।

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा श, ष, स प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण क्षमता

थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारण गर्दा श, ष, स प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । तलको तालिकामा शुद्ध उच्चारणको सङ्ख्या र प्रतिशत राखिएको छ । जसबाट कम शुद्ध उच्चारण शब्दको पनि पहिचान गर्न सकिन्छ । ती शब्दहरूलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३०

विद्यालय प्रकृतिका आधारमा श, ष, स प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण स्थिति

शब्द	मानक उच्चारण	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र		अशुद्ध उच्चारण गर्ने छात्र	शुद्ध उच्चारण गर्ने छात्रा	
		सङ्ख्या	प्रतिशत		सङ्ख्या	प्रतिशत
सहयोग	सहयोग्	४३	८६	सइयोग्	४५	९०
शरीर	सरिर्	४९	९८	सारिरिक्	४५	९०
स्वास्थ्य	स्वास्थ्य	४७	९४	सवासथ्य	४५	९०
उत्सुकता	उत्सुकता	४४	८८	उतसुकता	४२	८४
शिक्षक	सिच्छ्यक्/सिक्छ्यक्	४७	९४	सिछ्छा	४७	९४
दोष	दोस्	४९	९८	रोस्	४७	९४
औषधि	औसधि	४४	८८	औसदि	३८	७६
दिवस	दिवस्	४५	९०	दिवास्	४४	८८
घरायसी	घरायसि	४७	९४	घारायसि	४५	९०
शान्ति	सान्ति	४८	९६	सानति	४७	९४
कृषक	क्रिसक	४८	९६	कुसक	४४	८८
विषालु	बिसालु	४८	९६	बिसुलि	४६	९२

माथिको तालिकाको तथ्याङ्कअनुसार कक्षा नौमा अध्ययनरत सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका ५०-५० गरी १०० जना विद्यार्थीलाई उच्चारण गर्न लगाइएको शब्दहरूमध्ये सबैभन्दा बढी औषधि, शब्दमा अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । अन्य उत्सुकता, सहयोग, दिवस, घरायसी, कृषक, स्वास्थ्य, विषालु, शान्ति शब्दहरू पनि अशुद्ध उच्चारण गरेको देखिन्छ । शुद्ध उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा संस्थागत भन्दा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ ।

अध्याय सात

निष्कर्ष र उपादेयता

सारांश

भाषा निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया हो । मानव जीवनमा विचार विनियमको सशक्त माध्यम भाषालाई मानिन्छ । भाषा शिक्षण सिकाइका क्रममा हुने विभिन्न त्रुटिहरूलाई भाषा सिकाइको स्वाभाविक प्रक्रियाको रूपमा लिनुपर्दछ । भाषा सिकाइका सन्दर्भमा त्रुटि भन्नाले मानवीय भूल वा कमजोरी नभएर भाषा आर्जन र प्राप्तिको एउटा स्वभाविक प्रक्रिया मानिन्छ । भाषा सिक्ने क्रममा सिकारुले गर्ने त्रुटिका प्रकार, प्रकृति र कारणको खोजी नीति गर्ने, त्यसको अध्ययन विश्लेषण गर्ने कार्यलाई त्रुटि विश्लेषण भनिन्छ । कुनै पनि भाषा बालकले प्रयत्न र भूल, अनुकरणबाट सिक्दछ । सिकारुले मातृभाषा होस् वा दोस्रो भाषा सिक्दा होस् गल्ती गर्छ । नेपाली भाषा सरकारी कामकाजको भाषाका साथसाथै पढाइलेखाइको भाषा र सम्पर्क भाषाको रूपमा रहेको हुँदा अन्य मातृभाषा बोल्ने व्यक्तिहरू नेपाली भाषा दोस्रो भाषा वा लक्ष्य भाषाको रूपमा सिक्दछन् । त्यसैले स्तरीय नेपाली भाषाको प्रयोग व्यवहारका लागि यससँग सम्बन्धित विभिन्न त्रुटिहरूको खोजी गर्दै निराकरण गर्न आवश्यक छ । भाषा सामाजिक र प्रयोग व्यवहारमा केन्द्रित हुने हुँदा कुन क्षेत्रमा कस्ता त्रुटि हुन्छन् भन्ने कुरा पत्ता लगाउन त्यति सजिलो छैन । प्रस्तुत अध्ययनमा नवलपुर जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारणमा गर्ने त्रुटिलाई मुख्य विषयवस्तु बनाइएको छ । यसक्रममा उच्चारण विशेषतः वर्ण र शब्दका तहमा गरिने हुनाले शब्दका तहमा आधारित भएर विभिन्न किसिमका त्रुटिहरू देखाइएका छन् । यसका निराकरणका लागि उपयुक्त उपायहरू पत्ता लगाउन जटिल भए तापनि

अध्ययनको तथ्यका आधारमा केही सम्भावित निष्कर्षहरू र सुभावहरू प्रस्तुत गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

प्रस्तुत शोधपत्र 'थारूभाषी विद्यार्थीहरूको स्तरीय नेपाली उच्चारण क्षमता' भएकाले नवलपुर जिल्लाका पाँच वटा सामुदायिक र पाँचवटा संस्थागत विद्यालयका (१० वटा विद्यालय) १०० जना विद्यार्थीहरूले उच्चारण गरेका शब्दहरूका आधारमा तयार पारिएको छ ।

निष्कर्ष

भाषा प्रयत्न र भूलको प्रत्रियाबाट सिक्ने हुँदा भाषा सिक्ने क्रममा सिकारुले गर्ने त्रुटिलाई स्वाभाविक प्रक्रियाको रूपमा लिनु पर्दछ । सिकारुले गर्ने गल्ती वा त्रुटिहरूको अध्ययनबाट सिकारुको भाषा सिकाइको अवस्था वा गति को बारेमा थाहा पाउन सकिन्छ । यसका साथै भाषा सिक्ने क्रममा सिकारुले कुन कुन क्षेत्रमा त्रुटि गरेका छन् । कस्ता किसिमका त्रुटिहरू बढी गर्दछन् भन्ने कुराको जानकारी प्राप्त हुनुका साथै ती समस्याहरूको निराकरणका उपायहरू पत्तालगाई भाषा सिकाइका क्रममा हुने सिकारुका कठिनाइहरू लाई सहजता बनाउन मद्दत गर्दछ । नेपाली भाषा शिक्षणका सन्दर्भमा पनि नेपाली भाषाको स्तरीय, मानक र शुद्ध प्रयोग एवम् व्यवहारका लागि त्यसैसँग सम्बन्धित विभिन्न त्रुटिहरूको खोजी गर्दै निराकरण गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

प्रस्तुत शोधपत्र नवलपुर जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली उच्चारण क्षमताको अध्ययनमा नवलपुर जिल्लाका पाँचवटा सामुदायिक र पाँचवटा संस्थागत विद्यालयका १०० जना (छात्र ५० र छात्रा ५०) विद्यार्थीहरूले उच्चारण गरेका सामग्रीलाई यहाँ उपयोग गरिएको छ । तिनै शब्दहरू

उच्चारणका आधारमा शब्दको शुद्ध उच्चारण प्रतिशत, त्रुटि प्रतिशत र उच्चारित त्रुटिलाई तालिकाबद्ध गरी व्याख्या विश्लेषण गरिएको छ ।

प्रस्तुत अध्ययनबाट प्राप्त निष्कर्षलाई निम्नानुसार बुँदागत रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ :

- क) 'अ' र 'आ' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण अध्ययनका क्रममा सबैभन्दा बढी 'अध्यक्षज्यूको' शब्दको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । जसमा 'अध्यक्षज्यूको' शब्दको उच्चारणमा ४५ प्रतिशत विद्यार्थीहरूले त्रुटि गरेको पाइन्छ ।
- ख) ट र त वर्ग प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण अध्ययनका क्रममा सबैभन्दा बढी 'चटक' शब्दको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । जसमा 'चटक' शब्दको उच्चारणमा २९ प्रतिशत विद्यार्थीहरूले त्रुटि गरेको पाइन्छ ।
- ग) आदिमा आउने आधा 'स' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण अध्ययनको क्रममा सबैभन्दा बढी 'स्नातक' शब्दको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । जसमा 'स्नातक' शब्दको उच्चारणमा ४९ प्रतिशत विद्यार्थीहरूले त्रुटि गरेको पाइन्छ ।
- घ) छ /छे र क्ष प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण अध्ययनको क्रममा सबैभन्दा बढी 'क्षमायाचना' शब्दको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । जसमा 'क्षमायाचना' शब्दको उच्चारणमा ३३ प्रतिशत विद्यार्थीहरूले त्रुटि गरेको पाइन्छ ।
- ङ) 'रकार' र रेफ प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययनको क्रममा सबैभन्दा बढी उपद्रो शब्दको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । जसमा 'उपद्रो' शब्दको उच्चारणमा ४६ प्रतिशत विद्यार्थीहरूले त्रुटि गरेको पाइन्छ ।

- च) हलन्त र अजन्त प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण अध्ययनका क्रममा सबैभन्दा बढी 'विहान' शब्दको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । जसमा 'विहान' शब्दको उच्चारणमा १९ प्रतिशत विद्यार्थीहरूले त्रुटि गरेको पाइन्छ ।
- छ) 'ब' र 'व' प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण अध्ययनका क्रममा सबैभन्दा बढी द्वित्व शब्दको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । जसमा द्वित्व शब्दको उच्चारणमा ४० प्रतिशत विद्यार्थीहरूले त्रुटि गरेको पाइन्छ ।
- ज) प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारण अध्ययनका क्रममा सबैभन्दा बढी 'विद्यार्थी' शब्दको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । जसमा 'विद्यार्थी' शब्दको उच्चारणमा २७ प्रतिशत विद्यार्थीहरूले त्रुटि गरेको पाइन्छ ।
- झ) ऋ/रि/री प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण अध्ययनका क्रममा सबैभन्दा बढी 'धृष्टता' शब्दको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । जसमा 'धृष्टता' शब्दको उच्चारणमा ३८ प्रतिशत विद्यार्थीहरूले त्रुटि गरेको पाइन्छ ।
- ञ) श/ष/स प्रयुक्त शब्दहरूको उच्चारण अध्ययनका क्रममा सबैभन्दा बढी 'औषधि' शब्दको उच्चारणमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । जसमा 'औषधि' शब्दको उच्चारणमा १८ प्रतिशत विद्यार्थीहरूले त्रुटि गरेको पाइन्छ ।
- ट) लैङ्गिकताका आधारमा शब्दहरूको उच्चारण अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा ऋ र रि/री प्रयुक्त शब्दहरू र हलन्त र अजन्त शब्दहरूको उच्चारणमा शुद्ध उच्चारण अवस्था बराबर रहेको छ भने अन्य शब्दहरूको उच्चारणमा छात्र को भन्दा छात्राहरूको शुद्ध शब्दोच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ ।

- ठ) विद्यालय प्रकृतिका आधारमा शब्दहरूको उच्चारणको अवस्थालाई तुलनात्मक रूपमा हेर्दा संस्थागत विद्यालय भन्दा सामुदायिक विद्यालयको शुद्ध उच्चारण अवस्था राम्रो रहेको पाइन्छ ।

सुभाव

थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा दोस्रो भाषा वा लक्ष्य भाषाको रूपमा सिक्दछन् । यसरी दोस्रो वा लक्ष्य भाषाको रूपमा स्तरीय नेपाली भाषा सिक्ने क्रममा उनीहरूले उच्चारणका विभिन्न क्षेत्रमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । यस्ता त्रुटिहरूलाई समयमै समाधान गरी शुद्ध र स्तरीय नेपाली भाषा सिकाउनु आवश्यक रहेको छ । थारूभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली भाषाको उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको पहिचान, वर्गीकरण, विश्लेषण गरी त्यस्ता त्रुटिहरूको समाधान र निराकरण गर्न र नेपाली मानक उच्चारणतर्फ केन्द्रित गराउन निम्न लिखित सुभावहरू प्रस्तुत गर्न सकिन्छ :

- थारूभाषी विद्यार्थीहरूलाई तल्लो तहदेखि वर्ण तथा शब्द उच्चारणमा विशेष अभ्यास गराउनु पर्छ ।
- नेपाली भाषा दोस्रो भाषाको रूपमा सिक्ने हुँदा सिकाइमा मातृभाषाको प्रभाव पर्ने हुँदा नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरूसँगै राखी शिक्षण गराउनु पर्छ ।
- नेपाली शिक्षण गर्ने शिक्षक दक्ष र तालिम प्राप्त हुनु जरुरी देखिन्छ ।
- कक्षाकोठामा भेदभाव रहित वातावरणको सिर्जना गरी थारू मातृभाषी विद्यार्थीहरूलाई बढी भन्दा बढी उच्चारण र लेखाइ मा समय दिनु पर्छ ।
- नेपाली भाषा सिक्ने क्रममा कक्षाकोठामा उचित वातावरणको कमी हुँदा पढाइ प्रति चासो नदेखाउनाले विभिन्न उच्चारण सम्बन्धी त्रुटिहरू देखिन्छ ।

यसका लागि कक्षाकोठामा पढ्ने वातावरणको सिर्जना गर्नु जरुरी रहेको देखिन्छ ।

- थारूभाषी विद्यार्थीहरूलाई शिक्षण गराउने शिक्षक थारू र नेपाली दुवै भाषामा पोख्त, उचित ज्ञान भएको द्विभाषिक दक्ष शिक्षकको आवश्यकता रहेको देखिन्छ ।
- थारूभाषी विद्यार्थीहरूका लागि छुट्टै पाठ्यक्रम तयार गरी कक्षा सञ्चालन गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।
- विद्यालयमा नेपाली भाषा शिक्षणका क्रममा नेपाली भाषाको मात्र प्रयोग गर्ने नियम लागु गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- नेपाली भाषालाई उपेक्षाको भावनाले हेरी जसले पढाए पनि हुन्छ भन्ने धारणामा परिवर्तनगरी दक्ष, अनुभवी र नेपाली मूल विषय अध्ययन गरेका शिक्षक बाट मात्र नेपाली विषयको अध्यापन गरिनुपर्दछ ।
- वादविवाद, वक्तृत्वकला तथा अन्य प्रतियोगितामा सम्पूर्ण विद्यार्थीहरूलाई समावेश गराइ कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्छ ।
- कक्षा कोठामा जान्ने विद्यार्थीहरूलाई भन्दा कमजोर विद्यार्थीहरू तर्फ ध्यानाकर्षण गरी शिक्षण गर्नु आवश्यक देखिन्छ ।
- सकेसम्म हप्ताको एक पटक यस्ता भाषिक ज्ञान अभिवृद्धि हुनेखालका कार्यक्रमको सञ्चालन गर्नु पर्छ ।

उपादेयता

थारूभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली भाषाको शब्द उच्चारण गर्दा विभिन्न त्रुटिहरू गरेको पाइएको छ । त्यही त्रुटिहरूलाई आधार बनाएर पुरा गरिएको यस शोधकार्यको अध्ययनबाट प्राप्त गर्न सकिने उपादेयताहरूलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ :

- क) प्रस्तुत शोधपत्रबाट थारूभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली उच्चारणमा के कस्ता त्रुटिहरू गर्दा रहेछन् भन्ने कुराको जानकारी प्राप्त गर्न सहयोग मिलेछ ।
- ख) यस अध्ययनबाट दोस्रोभाषी विद्यार्थीका लागि नेपाली भाषा पाठ्यक्रम निर्माण, परिष्कार र परिमार्जन गर्न सहयोग मिलेछ ।
- ग) यस अध्ययनबाट दोस्रो भाषा शिक्षणका विधि तथा पद्धतिको खोजी गर्न सहयोग मिलेछ ।
- घ) नेपाली भाषा शिक्षण गर्दा विषय शिक्षकलाई भाषिक सचेतताका बारेमा थप सहयोग गर्ने छ ।
- ङ) थारूभाषी विद्यार्थीहरूले उच्चारणगत त्रुटिको कारण बोध हुनुका साथै निराकरणका लागि समेत उपयोगी हुनेछ ।
- च) त्रुटिविश्लेषणसँग सम्बन्धित अध्ययन अनुसन्धानका लागि यस अध्ययनले आधार प्रदान गर्दछ ।
- छ) थारू भाषी विद्यार्थीहरूलाई नेपाली सिक्दा हुने कठिनाइको निराकरण गर्न विषय शिक्षकलाई सजिलो हुनाका साथै नेपाली भाषाको शुद्ध उच्चारण गराउन सहयोग पुऱ्याउनेछ ।

- ज) शिक्षक विद्यार्थीहरूलाई भाषा शिक्षण, अध्ययन, अध्यापन गराउनका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्न सहयोग पुऱ्याउनेछ ।
- भ) विशेषतः उच्चारण क्षमताको अध्ययन प्राथमिक तहका विद्यार्थीहरूमा गरिन्छ । माथिल्ला कक्षाका विद्यार्थीहरूको उच्चारण अवस्था कस्ता रहेका छन् भन्ने कुराको अध्ययनका लागि यो सहयोगी रहेको छ ।

भावी शोधका लागि सम्भावित शीर्षकहरू

कुनै खास विषयक्षेत्रसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण विषयहरूलाई एउटै शोधपत्रमा समेट्न सम्भव हुँदैन । समेट्न खोजिएमा पनि त्यो ज्ञान सतही प्रकृतिको हुन जान्छ । यस शोधपत्रमा शब्द उच्चारण तहमा रहेर अध्ययन गरिएको छ । यस तथ्यलाई आधार मानेर हेर्दा थारूभाषा सम्बन्धी अझ थुप्रै अध्ययन गर्नुपर्ने पक्षहरू बाँकी नै छन् । ती पक्षहरूलाई भावी अध्ययनका लागि उपयोगी मानेर निम्नानुसार केही शोध शीर्षकहरू प्रस्तुत गरिएको छ :

- क) थारू भातृभाषी र नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरूको स्तरीय नेपाली उच्चारण क्षमता,
- ख) थारू मातृभाषा र अन्य क्षेत्रमा बोलिने थारू मातृभाषाको अध्ययन ।
- ग) थारूभाषा र नेपाली भाषाको तुलनात्मक अध्ययन

सन्दर्भ सामग्री सूची

- अधिकारी, हेमाङ्गराज (२०६७), *सामाजिक र प्रायोगिक भाषाविज्ञान*, काठमाडौं : रत्न पुस्तक भण्डार ।
- अधिकारी, हेमाङ्गराज र भट्टराई, बद्रीविशाल (सम्पा.), (२०७०), *प्रयोगात्मक नेपाली शब्दकोश* (दो.सं.), काठमाडौं : विद्यार्थी प्रकाशनत, प्रा.लि. कमल पोखरी ।
- एस.आइ.एल. इन्टरनेसनल र मातृभाषा केन्द्र नेपाल (२०७२), *मध्य क्षेत्रीय थारु भाषा लेखनशैली* ।
- अर्याल, बविता (२०७४) *कक्षा आठमा अध्ययनरत तामाङ मातृभाषी विद्यार्थीहरूको नेपाली उच्चारण*, (स्नातकोत्तर शोधपत्र), शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- खराल, गणेश, *आदिवासी जनजाति - थारू*, <https://www.indigenousvoice.com/indigenous-peoples/21/tharu.html>.
- ढकाल, शान्ति प्रसाद (२०६७), *नेपाली भाषा शिक्षा : परिचय र प्रयोग*, काठमाडौं : शुभकामना प्रकाशन ।
- ढकाल, शान्ति प्रसाद (२०७०), *प्रायोगिक भाषाविज्ञान*, काठमाडौं : शुभकामना प्रकाशन ।
- ढुङ्गाना, पुष्पा (२०७४), *मैथिली भाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषाको उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन*, (स्नातकोत्तर शोधपत्र), शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- थापा, दिन बहादुर (२०७२), *प्रायोगिक भाषाविज्ञान सिद्धान्त र प्रयोग*, काठमाडौं : भूँडीपुराण प्रकाशन ।
- निरौला, मुना (२०६९), *कक्षा छमा अध्ययनरत लिम्बु मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन*, (स्नातकोत्तर शोधपत्र), शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- नेपाल सरकार, शिक्षा मन्त्रालय (२०७३), *मेरो नेपाली ९*, भक्तपुर : पाठ्यक्रम विकास केन्द्र ।

- पोखरेल, दुर्गा (२०६९), *बर्दिया जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत थारू प्रथम भाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन*, (स्नातकोत्तर शोधपत्र), शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- पौडेल, माधवप्रसाद (२०६९), *प्रायोगिक भाषाविज्ञानका प्रमुख आयाम*, काठमाडौँ : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
- पौडेल, माधवप्रसाद (२०७०), *नेपाली भाषा शिक्षा*, काठमाडौँ : विद्यार्थी पुस्तक प्रा.लि. ।
- पौडेल, यामप्रसाद (२०६७), *बर्दिया जिल्लाका कक्षा छमा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा सिकाइमा गर्ने उच्चारणगत त्रुटिको अध्ययन*, (स्नातकोत्तर शोधपत्र), शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- पौडेल, सरस्वती (२०७३), *तामाङ मातृभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषाको उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन*, (स्नातकोत्तर शोधपत्र), शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- भुसाल, केशव र भट्ट, महेश प्रसाद (२०७५), *माध्यमिक नेपाली शिक्षक मार्गदर्शिका*, काठमाडौँ : सनलाइट पब्लिकेसन ।
- राउत, कृष्ण कुमारी (२०७४) *दाङ जिल्लाका कक्षा पाँचमा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली उच्चारणमा गर्ने त्रुटिको अध्ययन*, (स्नातकोत्तर शोधपत्र), शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- रोका, चुना (२०७३), *बर्दिया जिल्लाका कक्षा पाँचमा अध्ययनरत थारूभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली उच्चारण गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन*, (स्नातकोत्तर शोधपत्र), शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।
- लामा, बिना (२०७३), *धादिङ जिल्लाका कक्षा छमा अध्ययनरत तामाङभाषी विद्यार्थीहरूको नेपाली उच्चारण क्षमता*, (स्नातकोत्तर शोधपत्र), शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

परिशिष्ट 'क'
उच्चारणका लागि उपयोग गरिएका शब्दहरूको सूची

उच्चारण गर्न लगाइएका शब्दहरू

अ र आ बाट निर्मित शब्दहरू उच्चारण गर ।

अचानक	अध्यक्षजूको
आजाद	आनन्द
आविष्कार	अल्ल्ही
आश्चर्य	आरम्भ
असाध्यै	आत्तिदै
आधारित	आफ्नो

ट र त वर्गका शब्दहरू उच्चारण

टोलाएर	टपरी
टिपिन्	पछुतो
तरकारी	पटककै
पत्र	टोक्यो
तिमी	चटक
टहटह	माटो

आदिमा आउने आधा 'स' वर्णको उच्चारण

सन्तान	स्थायी
सहिष्णुता	स्वाट्ट
सम्यक	स्नातक
सङ्गीत	स्वप्न
स्कूल	स्वार्थी
स्थगित	स्नान

छ/छे र क्ष प्रयुक्त शब्दहरू

क्षणिक	क्षण
मान्छे	पछुतो
क्षेत्र	दिक्षा
शिक्षण	राक्षस
छटपटी	क्षमायाचना
इच्छा	भिक्षा

रकार र रेफ प्रयोग भएका शब्दहरू

प्रधान	निर्दयी	कर्तव्य
प्रवर्धन	बर्सिन	प्रगति
पुर्खा	कार्यक्रम	
निर्वाचन	उपद्रो	
प्रार्थना	दुष्कर्म	

हलन्त र अजन्त शब्दहरू

जङ्गल	कर्मचारी
तरल	शुभ
विहान	नगद
भात	भगवान
स्याल	राम
भेट्न	व्याज

‘ब’ र ‘व’ निहित शब्दहरू

बलिन्द्रधारा	भविष्य
विकल्प	विचार
द्वित्व	भावना
विश्वास	देवता
वाग्मती	मूल्यवान्
विश्व	अनुभव

प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारण

टाठो	विद्यार्थी
सहायता	गम्भीर
घडी	महाधिवेसन
काग	साभा
अनुच्छेद	घोडा
स्वच्छ	
जाँतो	

ऋ र रि/री निहित शब्दहरू

उपकारी	मृत्यु
राम्ररी	अमृत
पत्रिका	रिकापी
ऋण	धृष्टता
परीक्षा	ऋतु
वृद्धा	
कृषि	

श, ष, स निहित शब्दहरू

सहयोग

औषधि

शरीर

दिवस

स्वास्थ्य

घरायसी

उत्सुकता

शान्ति

शिक्षक

कृषक

दोष

विषालु

परिशिष्ट 'ख'

शोधकार्यमा समाविष्ट सामुदायिक विद्यालय र विद्यार्थीहरूको नामावली

विद्यालयको नाम	विद्यार्थीहरूको नामावली	
	छात्रा	छात्र
श्री चण्डेश्वरी माध्यमिक विद्यालय कावासोती न.पा. - १५, गोडार, नवलपुर	निर्मला महतो	दिपक थनेत
	संगिता महतो	प्रेम कुमार मुखिया
	सुनिता महतो	समर महतो
	सुस्मिता महतो	सृजन महतो
	रमा थनेत	समीर महतो
श्री सरस्वती माध्यमिक विद्यालय कुमारवर्ती-७ गोछडा, नवलपुर	अस्मिता महतो	अशोक चौधरी
	दिपीका चौधरी	नवराज महतो
	मुना महतो	हिरा महतो
	ईश्वरी महतो	विजय थनेत
	दिल कुमारी महतो	मोतिराम महतो
श्री जनता माध्यमिक विद्यालय कावासोती १० मगरकोट नवलपुर	कल्पना महतो	महेश महतो
	एलिसा महतो	सूजन महतो
	दिपा महतो	महेश महतो
	विपना थनेत	सेनिस महतो
	प्रियंका महतो	मनोज मुखिया
श्री सरस्वती माध्यमिक विद्यालय कावासोती न.पा. ४ हसौरा नवलपुर	सलउनी महतो	दिपक महतो
	मन्जू महतो	प्रलक्ष्य चौधरी
	लक्ष्मी महतो	सनम थनेत
	विमला महतो	रवीन महतो
	अस्मिता चौधरी	नविन चौधरी
श्री जनता माध्यमिक विद्यालय, शहिदनगर कावासोती न.पा. १६ डण्डा नवलपुर	भावना महतो	पदम बहादुर महतो
	शान्ति महतो	दिपेन्द्र थनेत
	मन्जू महतो	आकाश महतो
	लक्ष्मी महतो	युवराज महतो
	धनु महतो	रोसन थनेत

शोधकार्यमा समाविष्ट संस्थागत विद्यालय र विद्यार्थीहरूको नामावली

विद्यालयको नाम	विद्यार्थीहरूको नामावली	
	छात्रा	छात्र
सेन्ट पोल इङ्गलिस स्कूल, कुमारवर्ती - ७ गोछडा, नवलपुर	गोमा महतो	विष्णु महतो
	सुजिता महतो	नविन थनेत
	आशमा महतो	सन्दीप महतो
	दिपा महतो	विजय महतो
	सृष्टि महतो	विवेक महतो
समता शिक्षा निकेतन कावासोती न.पा. २ नवलपुर,	चन्दा महतो	सिद्धार्थ थनेत
	शीशी महतो	आयुष महतो
	गिता महतो	खेम नारायण महतो
	अनु महतो	वसन्त थनेत
	सिता थनेत	सागर महतो
नोवेल एकेडेमी कावासोती न.पा. ८ नवलपुर	भावना महतो	सूर्य महतो
	कृसला महतो	एलिस थनेत
	संगिता महतो	जेनिश थनेत
	चन्द्रिका महतो	अभिषेक महतो
	लिला माया महतो	विजय महतो
सन् साइन् सेकेण्डरी बोर्डिङ स्कूल कुमारवर्ती - ५ ढोकी नवलपुर	प्रिन्सा थनेत	शिशिर गुरौ
	अनु महतो	सुदिप थनेत
	कल्पना चौधरी	हिमेश महतो
	आरती महतो	अर्जुन महतो
	दुर्गा चौधरी	कुलदिप महतो
नवलपुर एकेडेमी कावासेती न.पा. १६ डण्डा नवलपुर	पूजा महतो	सन्दिप महतो
	रविना महतो	मिलन महतो
	मौसम महतो	सुनिल महतो
	एलिसा महतो	प्रेमलाल महतो
	अन्जु महतो	अजय चौधरी

परिशिष्ट (ग)

सबैभन्दा राम्रो शुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी

नाम : विपना थनेत

कक्षा : ९

रोल नं. : २

अ र आ बाट निर्मित शब्दहरू उच्चारण गर ।

अचानक	अध्यक्षजूको → अदक्षजूको
आजाद	आनन्द
आविष्कार	अल्ल्ही
आश्चर्य	आरम्भ
असाध्यै	आत्तिदै
आधारित	आफ्नो
ट र त वर्गका शब्दहरू उच्चारण	
टोलाएर	टपरी
टिपिन्	पछुतो
तरकारी → टरकारि	पटक्कै
पत्र	टोक्यो
तिमी	चटक
टहटह	माटो
आदिमा आउने आधा 'स' वर्णको उच्चारण	
सन्तान	स्थायी
सहिष्णुता	स्वाट्ट
सम्यक	स्नातक
सङ्गीत	स्वप्न
स्कूल	स्वार्थी
स्थगित	स्नान → स्नान्

छ/छे र क्ष प्रयुक्त शब्दहरू

क्षणिक	क्षण
मान्छे	पछुतो
क्षेत्र	दिक्षा
शिक्षण	राक्षस
छटपटी	क्षमायाचना
इच्छा	भिक्षा

रकार र रेफ प्रयोग भएका शब्दहरू

प्रधान	निर्दयी	कर्तव्य
प्रवर्धन	बर्सिन	प्रगति
पुर्खा	कार्यक्रम	
निर्वाचन	उपद्रो	
प्रार्थना	दुष्कर्म	

हलन्त र अजन्त शब्दहरू

जङ्गल	कर्मचारी
तरल	शुभ
विहान	नगद
भात	भगवान
स्याल	राम
भेट्न	व्याज

‘ब’ र ‘व’ निहित शब्दहरू

बलिन्द्रधारा	भविष्य
विकल्प	विचार
द्वित्व	भावना
विश्वास	देवता
वाग्मती	मूल्यवान्
विश्व	अनुभव

प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारण

टाठो	विद्यार्थी
सहायता → साहायता	गम्भीर
घडी	महाधिवेसन
काग	साभा
अनुच्छेद	घोडा → घोणा
स्वच्छ	
जाँतो	

ऋ र रि/री निहित शब्दहरू

उपकारी	मृत्यु
राम्ररी	अमृत
पत्रिका	रिकापी
ऋण	धृष्टता
परीक्षा	ऋतु
वृद्धा → वृधा	
कृषि	

श, ष, स निहित शब्दहरू

सहयोग

औषधि

शरीर

दिवस

स्वास्थ्य

घरायसी

उत्सुकता

शान्ति

शिक्षक

कृषक

दोष

विषालु

सबैभन्दा बढी अशुद्ध उच्चारण गर्ने विद्यार्थी

अ र आ बाट निर्मित शब्दहरू उच्चारण गर ।

अचानक	अध्यक्षजूको → अधयक्ष
आजाद	आनन्द → आनान्द्
आविष्कार → आविसकार	अल्छी
आश्चर्य → आसाचार्य	आरम्भ → आरामत
असाध्यै	आत्तिदै → आदत्
आधारित → आधारत	आफ्नो

ट र त वर्गका शब्दहरू उच्चारण

टोलाएर → टोलेर	टपरी
टिपिन् → टिप्ने	पछुतो → पछुताप
तरकारी → टरकारि	पटकै → पटकी
पत्र	टोक्यो → टेकार
तिमी	चटक
टहटह	माटो

आदिमा आउने आधा 'स' वर्णको उच्चारण

सन्तान	स्थायी → सथायी
सहिष्णुता → सहियनुता	स्वाट्ट → सवाटक
सम्यक → समयक	स्नातक → सनातक
सङ्गीत	स्वप्न → सवपन
स्कूल	स्वार्थी → सधायक
स्थगित → सथगित	स्नान → सनान्

छ/छे र क्ष प्रयुक्त शब्दहरू

क्षणिक	क्षण
मान्छे	पछुतो → पछुती
क्षेत्र	दिक्षा
शिक्षण	राक्षस
छटपटी → छाटपट	क्षमायाचना
इच्छा → इच्छा	भिक्षा → भिच्छा

रकार र रेफ प्र योग भएका शब्दहरू

प्रधान	निर्दयी → निदय	कर्तव्य → कर्तृ
प्रवर्धन	बर्सिन → बसिन	प्रगति → प्रगिति
पुर्खा → पुखा	कार्यक्रम → कायक्रम	
निर्वाचन → निवाचन	उपद्रो	
प्रार्थना	दुष्कर्म → दुषकर्म	

हलन्त र अजन्त शब्दहरू

जङ्गल	कर्मचारी → कामचाली
तरल	शुभ
विहान	नगद → नगत्
भात	भगवान
स्याल → सयाल	राम
भेट्न् → भेटन्	व्याज

‘ब’ र ‘व’ निहित शब्दहरू

बलिन्द्रधारा → बलिनदधारा

भविष्य

विकल्प → विकलव

विचार

द्वित्व → दिव

भावना

विश्वास → विसवास

देवता → देउता

वाग्मती → वागमती

मूल्यवान्

विश्व

अनुभव → अनुभावा

प्राणत्वसम्बन्धी शब्दहरूको उच्चारण

टाठो

विद्यार्थी → विद्यार्थी

सहायता → साहायत्

गम्भीर → गमभिर

घडी → घणी

महाधिवेसन → महाधिवासन

काग

साभा → साभ

अनुच्छेद → अनुचछेद

घोडा

स्वच्छ → स्वाचछ

जाँतो → भाँती

ऋ र रि/री निहित शब्दहरू

उपकारी → अपकारी

मृत्यु → मुतय

राम्ररी → राम्ररी

अमृत → अमति

पत्रिका

रिकापी

ऋण → त्रिड

धृष्टता → धसटता

परीक्षा → परीच्छा

ऋतु → त्रितु

वृद्धा → वद्धा

कृषि → किसान

श, ष, स निहित शब्दहरू

सहयोग

औषधि

शरीर

दिवस

स्वास्थ्य → सवासथ्य

घरायसी

उत्सुकता → उतसुकात

शान्ति → सानति

शिक्षक → शिधाक

कृषक → कुसक

दोष → धेस

विषालु

व्यक्तिवृत्त

नाम	:	निर्मला महतो
जन्म मिति	:	२०४९/११/०३
पिताको नाम	:	रूप नारायण महतो
माताको नाम	:	पवन कुमारी महतो
ठेगाना	:	कावासोती न.पा. वडा नं. ३ कावासोती बजार, नवलपुर,
लिङ्ग	:	महिला
राष्ट्रिय	:	नेपाली
धर्म	:	हिन्दू
भाषिक ज्ञान	:	थारू, नेपाली र अङ्ग्रेजी
मुख्य विषय	:	नेपाली शिक्षा
ईमेल	:	nirumahato123@gmail.com

शैक्षिक योग्यता

क्र.सं.	उत्तीर्ण तह	शिक्षण संस्था	उत्तीर्ण साल	श्रेणी
१	प्रवेशिका	श्री जीवन ज्योति उ.मा.वि. कावासोती, नवलपुर	२०६५	दोस्रो
२	प्रमाणपत्र तह	श्री जीवन ज्योति उ.मा.वि कावासोती, नवलपुर	२०६८	पहिलो
३	स्नातक तह	श्री मध्यविन्दु बहुमुखी क्याम्पस	२०७१	दोस्रो
४	स्नातकोत्तर	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर, काठमाडौं	२०७५	